

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

Odpovědnost za vady v občanském právu

Vypracoval: Ing. Jan Poskočil

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jiří Švestka, DrSc.

Datum odevzdání: červen 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně. Veškeré použité prameny a literatura jsou citovány v poznámkách pod čarou a uvedeny v seznamu použité literatury. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne:

Podpis:

Na tomto místě bych chtěl poděkovat prof. JUDr. Jiřímu Švestkovi, DrSc. za odborné vedení a vstřícnost při zpracovávání této diplomové práce. Také děkuji své rodině za její podporu.

Použité zkratky

EU – Evropská unie

NOZ – Zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník

ObchZ – Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

OZ – Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

ZOS – Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele

ZOŠZV – Zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadným výrobkem

Obsah

POUŽITÉ ZKRATKY	4
ÚVOD.....	7
1 ODPOVĚDNOST V OBČANSKÉM PRÁVU	9
1.1 Subjektivní a objektivní odpovědnost.....	10
2 ÚPRAVA ODPOVĚDNOSTI ZA VADY	11
2.1 Odpovědnost za vady v občanském právu.....	11
2.2 Odpovědnost za vady v dalších právních předpisech	12
3 ODPOVĚDNOST ZA VADY VĚCI PŘENECHANÉ ZA ÚPLATU	14
3.1 Systém úpravy odpovědnosti za vady	15
3.2 Vady a právní povinnosti	16
3.3 Třídění vad	19
4 PRODEJ ZBOŽÍ V OBCHODĚ	23
5 VZNIK ODPOVĚDNOSTI ZA VADY.....	26
6 FORMY ODPOVĚDNOSTI ZA VADY VĚCI.....	30
6.1 Zákonná odpovědnost za vady.....	30
6.2 Záruční odpovědnost za vady	32
7 PRÁVNÍ DŮSLEDKY SPOJENÉ S ODPOVĚDNOSTÍ ZA VADY.....	37
7.1 Práva plynoucí z obecné úpravy odpovědnosti za vady	37

7.2	Práva plynoucí z úpravy o prodeji zboží v obchodě	39
7.3	Další právní důsledky týkající se odpovědnosti za vady věci prodané.....	48
8 UPLATNĚNÍ PRÁV Z ODPOVĚDNOSTI ZA VADY A DALŠÍ MOŽNOSTI ŘEŠENÍ SPORŮ		53
8.1	Uplatnění práv z odpovědnosti za vady	53
8.2	Vyřízení reklamace	60
8.3	Řešení odpovědnosti za vady soudní cestou.....	61
8.4	Alternativní možnosti řešení sporů z odpovědnosti za vady	62
9 ÚPRAVA ODPOVĚDNOSTI ZA VADY DLE NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU		64
9.1	Obecná úprava odpovědnosti	65
9.2	Úprava odpovědnosti u koupě movité věci	66
9.3	Úprava odpovědnosti při prodeji zboží v obchodě.....	68
9.4	Další změny NOZ oproti původní právní úpravě v OZ.....	69
ZÁVĚR		70
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....		72
RESUMÉ		76
ABSTRACT.....		77
SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV		78

Úvod

„Ignorantia iuris non excusat - neznalost zákona neomlouvá!“ Pravděpodobně nejrozšířenější právní poučka, kterou všichni znají a berou za své, mohl by si člověk říci. Ano, neznalost zákona neomlouvá, ale kde jsou reálné limity běžného právního povědomí, které ještě můžeme očekávat od právního laika? Současnému právu bývá často vytýkáno, že se vzdaluje běžnému povědomí lidí a jeho komplexnost může působit problémy i leckterému profesionálnímu právníkovi. Jedním z příkladů může být i oblast odpovědnosti za vady, která se zejména při prodeji zboží bezpochyby týká každého z nás. Je velice pravděpodobné, že se většina lidí dříve či později ocitne v situaci, kdy dojde na uplatňování jejich práv z kupní smlouvy, a to například při reklamaci vadného zboží. Přesto zde nejen u laické veřejnosti vzniká mnoho nejasností, a v návaznosti na současnou velkou změnu právní úpravy se tento stav pravděpodobně příliš nezlepší. V této diplomové práci se budu zabývat právě odpovědností za vady v relaci na občanské právo, a to zejména s důrazem na prodej zboží v obchodě. Vzhledem k tomu, že dané téma má i zjevný laický rozměr, rád bych se vyjma právně teoretických problémů dotknul také několika praktických aspektů, které s odpovědností za vady a jejím uplatňováním souvisejí.

Není mnoho oblastí práva, které jsou provázané s naším každodenním životem tak, jako závazkové právo. Prakticky každý den vstupujeme do právních vztahů a uzavíráme smlouvy, aniž bychom těmto činnostem většinou věnovali jakoukoliv zvláštní pozornost. Děje se tak, když jedeme nakoupit, cestujeme vlakem či jdeme do restaurace. Tyto právní vztahy vznikají a zanikají většinou v méně formalizované podobě a jsou uzavírány ústně či konkludentně. Často se proto vůbec nezabýváme právními náležitostmi těchto vztahů. Když však dojde k porušení smluvních ujednání a je potřeba nastalou situaci řešit, tyto zdánlivě nevýznamné detaily začnou hrát důležitou roli. To je přesně případ odpovědnosti za vady. Název práce sice napovídá, že bude pojednávat čistě o odpovědnosti v občanském právu, reálně se ale právní úprava nachází ve vícero právních předpisech a zasahuje sem i právo veřejné.

Ačkoliv jsou si sice lidé v soukromém právu formálně rovni, je mnoho situací, kdy tomu tak není a pozice jedné ze smluvních stran je reálně slabší. Nerovnost může být způsobena více aspekty. Vyjma čistě osobních předpokladů, jako je vzdělání či inteligence, se jedná hlavně o zkušenosti a znalosti získané úzkou specializací na danou oblast. Příkladem může být typicky prodej zboží v obchodě. Na jedné straně vystupuje prodávající obchodník profesionál, pro kterého je každodenní prodej základní náplní jeho podnikání. Na druhé straně stojí kupující, který má většinou pouze základními znalosti a o danou problematiku se příliš nezajímá. V takovýchto případech se zákonodárce snaží částečně vyrovnat faktickou nerovnost větší ochranou slabší smluvní strany kogentními ustanoveními a zasahováním veřejnoprávní úpravy do této jinak typicky soukromoprávní oblasti. Proto je potřeba se věnovat vyjma občanského práva také dalším předpisům, a snažit se k tématu přistupovat komplexněji.

Cílem této práce je obsáhnout nejen teoretické právní problémy odpovědnosti za vady a její uplatňování, ale snaha postihnout i obvyklé aplikační problémy z praxe. Co se týče obsahu práce, vychází z právní úpravy dle OZ (zákon č. 40/1964 Sb.) a platné judikatury, nedílnou součástí je ale i pojednání o změnách v souvislosti s novým občanským zákoníkem (dále NOZ, zákon č. 89/2012 Sb.). I když bude práce obhajována již v době účinnosti nové právní úpravy, věřím, že to nic nemění na její relevantnosti. Může trvat i několik let, než se ustálí výklad nových a pozměněných ustanovení. U sporných částí pak bude docházet k jejich interpretaci soudní praxí až s jistým zpožděním. Během té doby bude tedy možné vycházet z původní právní úpravy odpovědnosti za vady a v návaznosti na její odkaz vykládat i změny, které nová právní úprava přináší.

1 Odpovědnost v občanském právu

Pojem odpovědnosti je sám o sobě vícedimenzionální fenomén, jehož důkladná definice by mohla vydat na kratší samostatnou práci. Vyjma právní odpovědnosti existují i další druhy odpovědnosti, ať už je to například odpovědnost morální či politická. Právní odpovědnost má sama o sobě také více podob a občanskoprávní odpovědnost je jen jednou z jejích součástí, která se uplatní v oblasti občanského práva.¹ Podle doposud v české doktríně a praxi převažujícího názoru je občanskoprávní odpovědnost nepříznivý právní následek za újmu způsobenou v majetkové či nemajetkové sféře jiné osoby občanského práva. Tento nepříznivý právní následek spočívá ve vzniku nové občanskoprávní povinnosti předvídané sankční složkou příslušné normy občanského práva.² Porušení původní primární povinnosti má tedy za následek vznik nové sekundární povinnosti. V případě odpovědnosti za vady pak této sekundární povinnosti zpravidla odpovídají i nová práva oprávněného.

Občanskoprávní odpovědnost se typicky třídí na tyto základní druhy právní odpovědnosti:³

- odpovědnost za škodu
- odpovědnost za vady
- odpovědnost za prodlení (dlužníka či věřitele)

Tato práce se blíže zaměřuje na odpovědnost za vady, a to zejména odpovědnost za vady věci prodané a zvláštní úpravu při prodeji zboží v obchodě, kde je soukromé

¹ BOGUSZAK, Jiří, Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. Teorie práva. Praha: ASPI Publishing, 2001s. 160 a násl.

² DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Karel BERAN, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Dita FRINTOVÁ, Petr LIŠKA, Alena MACKOVÁ, Monika PAUKNEROVÁ, Stanislav PLÍVA, Josef SALAČ, Petr ŠUSTEK, Alexandr THÖNDEL, Michal TOMÁŠEK, Alena WINTEROVÁ a František ZOULÍK. Občanské právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 429 s. ISBN 978-80-7478-326-5. s. 351 a násl.

³ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Karel BERAN, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Dita FRINTOVÁ, Petr LIŠKA, Alena MACKOVÁ, Monika PAUKNEROVÁ, Stanislav PLÍVA, Josef SALAČ, Petr ŠUSTEK, Alexandr THÖNDEL, Michal TOMÁŠEK, Alena WINTEROVÁ a František ZOULÍK. Občanské právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 429 s. ISBN 978-80-7478-326-5. s. 360

právo doplněno i normami práva veřejného. V rámci občanského práva je odpovědnost za vady upravena v části osmé občanského zákoníku, která řeší závazková práva.

1.1 Subjektivní a objektivní odpovědnost

Pokud mluvíme o odpovědnosti, je velmi důležité odlišit od sebe odpovědnost subjektivní a objektivní. Hledisko, na základě kterého objektivní a subjektivní odpovědnost rozlišujeme, je vztah odpovědnosti a zavinění. Zavinění je v právu definováno jako určitý vnitřní psychický vztah rušitele k protiprávnímu jednání a k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného právem.⁴ Jednotlivé druhy zavinění a jejich důsledky není pro potřeby této práce nyní nutné podrobněji popisovat, neboť jsou obecně známé a mají jen velmi omezený dopad na odpovědnost za vady. Pokud již občanský zákoník mluví o subjektivní odpovědnosti, často stanoví pouze nutnost splnění obecné podmínky zavinění. Zajímavé je nicméně zmínit možnost exkulpace a liberace, kterých se může osoba dopustivší se určitého protiprávního jednání dovolávat. V případě subjektivní odpovědnosti je možnost exkulpace, vyvinění se. Při objektivní odpovědnosti, pro náš případ relevantnější, je možnost osvobození, liberace. To je možné, pokud jinak odpovědná osoba prokáže, že byl škodlivý následek způsoben skutečností, kterou zákon připouští jako liberační důvod.⁵ V dalších částech mé práce se budu možnostem omezení či vyloučení odpovědnosti věnovat podrobněji. Je však vhodné se na tomto místě zabývat alespoň základním členěním odpovědnosti a rozlišit ji na subjektivní a objektivní. Zatímco se tedy při subjektivní odpovědnosti vyžaduje znak zavinění, u objektivní odpovědnosti tomu tak není a osoba je odpovědná nezávisle na zavinění. Objektivní odpovědnost tedy může být chápána jako odpovědnost za výsledek. To je právě také případ odpovědnosti za vady, kde není třeba prokazovat zavinění a zcizitel standardně odpovídá za vady nezávisle na svém zavinění. Podrobněji se této problematice budu věnovat v dalších částech mé práce.

⁴ BOGUSZAK, Jiří, Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. Teorie práva. Praha: ASPI Publishing, 2001 s. 174

⁵ BOGUSZAK, Jiří, Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. Teorie práva. Praha: ASPI Publishing, 2001 s. 177

2 Úprava odpovědnosti za vady

2.1 Odpovědnost za vady v občanském právu

Obecná právní úprava odpovědnosti za vady se nachází v části osmé občanského zákoníku pojednávající o závazkových vztazích, konkrétně pak v ustanoveních § 499 až § 510 zákona č. 40/1964. Pro uplatnění odpovědnosti za vady je důležité rozlišení na smlouvy úplatné a bezúplatné. Pouze v případě smluv, kdy je jinému věc přenechána za úplatu, odpovídá zcizitel za závady věci.⁶ Tato obecná úprava se tedy vztahuje na veškeré úplatné občanskoprávní smlouvy, při kterých dojde k přenechání věci s faktickými či právními vadami.

Jednotlivé smluvní typy pak dále mají svoji zvláštní právní úpravu. Vztahy mezi obecnou a zvláštní právní úpravou se řídí zásadou přednosti speciálních ustanovení. Pokud tedy určitá oblast či některá část není upravena ve zvláštní úpravě, použijí se subsidiárně obecná ustanovení. Právní úprava týkající se kupní smlouvy a zvláštních ustanovení týkajících se prodeje zboží v obchodě je uvedena v hlavě druhé, části osmé občanského zákoníku. Dále lze například zmínit i zvláštní ustanovení pro zhotovení věci na zakázku při smlouvě o dílo.

Obecná právní úprava pamatuje i na možnost úplatného přenechání věci tzv. „jak stojí a leží“. V tomto případě zcizitel neodpovídá za vady věci, ledaže věci nemají vlastnosti, o kterých zcizitel prohlásil, že je mají, anebo vlastnost, kterou si nabyvatel výslovně vymínil při uzavírání smlouvy.⁷ Dle judikatury je však toto ustanovení aplikovatelné pouze pro věci, které jsou ve smlouvě vymezeny úhrnně a nejsou tedy konkrétně individualizované.⁸

⁶ § 499 OZ

⁷ § 501 OZ

⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 10. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2641/2012

2.2 Odpovědnost za vady v dalších právních předpisech

Vyjma občanského zákoníku je odpovědnost za vady upravena také v obchodním zákoníku, zákon č 513/1991 Sb. V současné právní úpravě je tedy patrná určitá rozštěpenost, která je způsobena historickým vývojem. Před rokem 1989 občanský zákoník pojímal člověka jako spotřebitele služeb poskytovaných socialistickými organizacemi. Toto pojetí po změně politických i hospodářských poměrů neodpovídalo potřebám nových obchodních vztahů. Po tak zvané sametové revoluci byl proto přijat obchodní zákoník. Nový občanský zákoník výše zmíněné roztříštění úpravy odstraňuje a inkorporuje i původní úpravu odpovědnosti za vady z ObchZ.

Hlavním rozdílem obchodněprávní úpravy oproti úpravě v občanském právu je, že ustanovení obchodního zákoníku jsou většinou dispozitivní. Strany se tedy mohou sami dohodnout a vyloučit uplatnění ustanovení ObchZ. Občanskoprávní úprava zahrnuje oproti tomu mnoho kogentních ustanovení zaměřených na ochranu kupujícího, od kterých se nelze odchýlit, resp. ochrana spotřebitele nesmí být díky odlišnému ujednání nižší. Dále také obchodní zákoník neupravuje jako občanský zákoník odpovědnost za vady obecně, ale úprava je součástí zvláštních ustanovení u jednotlivých smluvních typů. Ačkoliv je rozdílů zajisté více, tato práce se zaměřuje na občanskoprávní úpravu, proto se jimi ve větším detailu nebudu zabývat mimo případů, kde je to vhodné.

Určujícím faktorem pro to, zda se daný právní vztah bude řídit občanským, nebo obchodním zákoníkem, jsou subjekty uzavírající smlouvu a jejich vztah. V případě, kdy oba subjekty vystupují jako profesionálové, kteří se určitou činností zabývají v rámci své profese či podnikatelské činnosti, se vztah bude řídit obchodním zákoníkem. Strany se však mohou dohodnout i odlišně. Pro tuto práci, která se zaměřuje na občanskoprávní vztahy mezi neprofesionály resp. prodejcem podnikatelem a spotřebitelem, je pak zajímavý další případ, kdy se může aplikovat úprava obchodního zákoníku. Jedná se o vztahy mezi prodejcem, který vystupuje jako profesionál v rámci své podnikatelské činnosti, a na druhé straně kupujícím nepodnikatelem. Ten je jinak nazýván též spotřebitelem. Strany si zde mohou smluvně odsouhlasit, že se budou řídit úpravou dle

obchodního zákoníku. I když jsou si spotřebitel a podnikatel profesionál formálně rovni, fakticky zde dochází k určité nerovnosti. Podnikatel má totiž oproti běžnému spotřebiteli-laikovi přirozeně větší znalosti a zkušenosti. Zákonodárce se tedy snaží chránit slabší smluvní stranu pomocí řady obligatorních podmínek platných pro oblast spotřebitelských smluv a regulací této primárně soukromoprávní oblasti pomocí kogentních norem a veřejného práva. Není tedy možné, aby jakákoliv podobná dohoda vedla ke zhoršení postavení spotřebitele.

Další právní předpis, který se velmi dotýká oblasti odpovědnosti za vady, je zákon o ochraně spotřebitele č. 634/1992 Sb. (dále ZOS). Daná právní úprava se aplikuje zejména v případě prodeje zboží v obchodě. Jednotlivým ustanovením se budu věnovat v dalších částech své diplomové práce. Do odpovědnosti za vady zasahují i další právní předpisy, které stanovují například různé technické požadavky výrobků či požadavky na trvanlivost potravin.⁹ V neposlední řadě se zde projevuje i evropské právo, které Česká republika přijala v procesu integrace a po vstupu do EU a které bylo inkorporováno do našich právních norem. Jako příklad můžeme uvést prodloužení záruční lhůty na 24 měsíců v souvislosti s provedením směrnice 99/44/ES.¹⁰ Směrnice Evropské unie (dříve Evropského společenství) nastavují minimální úroveň ochrany, kterou by měl mít každý členský stát EU zakotvenou ve svém právním řádu, ochranu lze však upravit i přísněji.

⁹ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Dita MELICHAROVÁ, Ondřej FRINTA, Tomáš POHL, Petr LIŠKA, Ivana MRÁZOVÁ, Michaela ZUKLÍNOVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. Občanské právo hmotné. 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters KLUWER ČR, 2009, 550 s. ISBN 978-80-7357-473-4. s.151

¹⁰ TICHÝ, Luboš a Miloš KOCÍ. Spotřebitelská kupní smlouva. Praha: Centrum právní komparatistiky, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2013, 143 s. ISBN 978-80-87488-12-6. s. 33

3 Odpovědnost za vady věci přenechané za úplatu

V úvodní části této diplomové práce jsem zmiňoval fakt, že odpovědnost za vady je jedním ze tří základních druhů občanskoprávní odpovědnosti. Občanskoprávní odpovědnost nastane buď v případě, kdy nedojde ke splnění smluvní povinnosti v termínu, na kterém se strany dohodly, plnění má určité vady, anebo jsou naplněny předpoklady obecné či zvláštní odpovědnosti za škodu.¹¹ Samotná odpovědnost za vady tedy nastává v případě, kdy nebylo původně dohodnuté plnění plněno řádně a má nějaké nedostatky. Rozlišení vad je proto při analyzování odpovědnosti za vady velmi důležité. Vyjma základního členění na vady faktické a právní, mohou být vady děleny i pomocí dalších hledisek, což má dopady jak na vznik samotné odpovědnosti, tak pro její uplatnění. Více informací o vadách a jejich třídění uvedu v části věnující se vadám.

Odpovědnost za vady je specifická tím, že se týká pouze závazkových vztahů vznikajících na základě smluv úplatných. Cílem je tedy ochrana nabyvatele, pokud zcizitel poruší svoji povinnost řádně plnit závazky. Zákonodárce se snaží chránit poškozenou smluvní stranu a narovnat právní postavení mezi stranami tím, že prosazuje původní záměr, proč byla smlouva uzavřena, a pokud to není možné, alespoň spravedlivé náhradní vypořádání. Základními funkcemi právní instituce odpovědnosti za vady je tedy:¹²

- Předcházet pomocí nastavení sankcí porušování závazkových právních vztahů poskytováním vadného plnění.
- Pokud k vadnému plnění došlo, zajistit pomocí specifických právních sankcí obnovu porušeného právního postavení subjektů a ekonomické rovnováhy mezi nimi.
- Plnit též funkci represivní a postihovat zcizitele, který plnil vadně, a to uložením dalších právních sankcí.

¹¹ ŠŤOVÍČEK, Jan a Josef VRABEC. Kupní smlouvy. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 2000, 159 s. ISBN 80-7175-081-6. s. 13 a násl.

¹² ŠVESTKA, Jiří. Odpovědnost za vady podle československého socialistického práva. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1976, 279 s. s. 54

Právní institut odpovědnosti za vady lze chápat také jako určitý nový právní vztah. Tento právní vztah vzniká při porušení původní povinnosti dané zákonem či smlouvou mezi subjekty. Zákon pro případ takového porušení povinnosti při prodeji věci předvídá vznik nových povinností prodávajícího a tomu odpovídajících práv kupujícího. Jedná se tedy o sekundární povinnost, která nastává až při porušení povinnosti primární. Tyto sekundární povinnosti vzniklé v souvislosti s vadným plněním mohou být typicky:¹³

- Povinnost prodávajícího odstranit vadu tak, aby bylo možno věc používat řádně či dohodnutým způsobem, pokud je to možné.
- V případě, že se jedná o vadu neodstranitelnou, která brání tomu, aby mohla být věc řádně užívána, povinnost výměny věci či zrušení smlouvy a vrácení vzájemného plnění.
- Povinnost přiměřené slevy z ceny odpovídající charakteru vady, pokud nelze vadu odstranit a strany se tak dohodnou.
- Povinnost doplnění chybějících částí věci, pokud nebyla předána kompletní.
- Dále pak též povinnost náhrady nutných nákladů, které vznikly oprávněnému v souvislosti s uplatňováním práva z odpovědnosti za vady, a další povinnosti spojené s uplatňováním odpovědnosti za vady (detailněji popsáno v části o uplatňování odpovědnosti za vady).
- Povinnost náhrady škody vzniklé v souvislosti s vadou.

3.1 System úpravy odpovědnosti za vady

System uspořádání úpravy odpovědnosti za vady a jeho analýza se musí pojmout komplexněji, neboť je úprava rozdělena na více částí a je třeba zohlednit také právní předpisy mimo samotný občanský zákoník. V případě, že se zaměříme na kupní smlouvy, jsou ustanovení v OZ rozdělena do tří různých dimenzí. První a základní je obecná úprava platná pro všechny smlouvy, při kterých dochází k úplatnému přenechání věci (§ 499 - § 510 OZ). Dále je zde speciální úprava kupní smlouvy (§ 596 - § 600

¹³ § 507 a násl. OZ

OZ), která v sobě zahrnuje i zvláštní ustanovení o prodeji zboží v obchodě (§ 612, resp. § 616 - § 627 OZ). Úprava týkající se prodeje zboží v obchodě je pak nejkompexnější, protože se zde zákonodárce zaměřuje na vymezení kogentních pravidel a ochrany pro spotřebitele. Tyto tři „úrovně“ úpravy v občanském zákoníku jsou dále doplněny ustanoveními týkající se spotřebitelských smluv v § 51a a násl. OZ. Některá pravidla týkající se ochrany spotřebitele jsou ještě zakotvena a konkretizována v zákoně č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele a dalších předpisech převážně se zaměřujících na kvalitu a bezpečnost prodávaneého zboží.

3.2 Vady a právní povinnosti

Jak jsem již zmínil, vady a jejich vymezení hrají velkou roli pro správnou interpretaci zákonné úpravy týkající se odpovědnosti za vady. Z tohoto důvodu se na ně v této části blíže zaměřím. Aby mohlo dojít k řádnému splnění závazku, je potřeba, aby bylo plnění bez vad. Ačkoliv občanský zákoník obecnou definici vad přímo nenabízí, lze tak částečně dovodit z ustanovení o odpovědnosti za vady. Dle § 499 OZ odpovídá za vady ten, kdo přenechá jinému věc za úplatu s tím, že má věc v době plnění vlastnosti výslovně vymíněné nebo obvyklé, že je ji možno použít podle povahy a účelu smlouvy nebo podle toho, co účastníci ujednali, a že věc nemá právní vady.¹⁴ Lze tak dovodit, že vyjma právních vad je plnění vadné i pokud má věc vady faktické, například nesplňuje potřebné vlastnosti, či ji nelze použít k zamýšlenému účelu dle ujednané smlouvy.

Ustanovení kupní smlouvy pak ukládají prodávajícímu povinnost při sjednávání kupní smlouvy kupujícího upozornit na vady, o kterých ví.¹⁵ Definici vad se však obecná ustanovení o kupní smlouvě nevěnují.

Vyjma obecné úpravy odpovědnosti za vady platné pro veškeré úplatné závazkové vztahy nabízí občanský zákoník ještě zvláštní úpravu pro prodej zboží v obchodě. Dle

¹⁴ § 499 OZ

¹⁵ § 596 OZ

§ 616 OZ pak odpovídá prodávající kupujícímu za to, že je věc při převzetí kupujícím ve shodě s kupní smlouvou, a to zejména, že je bez vad. Tímto se rozumí, že prodávaná věc splňuje tyto požadavky:¹⁶

- má jakost a užitné vlastnosti smlouvou požadované; prodávajícím, výrobcem nebo jeho zástupcem popisované, nebo na základě jimi prováděné reklamy očekávané, popřípadě jakost a užitné vlastnosti pro věc takového druhu obvyklé
- odpovídá požadavkům právních předpisů
- je v odpovídajícím množství, míře nebo hmotnosti
- odpovídá účelu, který prodávající pro použití věci uvádí nebo pro který se věc obvykle používá
- u potravin musí být vyznačeno datum minimální trvanlivosti; pokud se jedná o potraviny podléhající rychlé zkáze, musí být vyznačeno datum použitelnosti

Ze speciální úpravy týkající se odpovědnosti za vady při prodeji zboží v obchodě je dále ještě nutno zmínit zákon o ochraně spotřebitele, který uvádí další povinnosti prodávajícího při prodeji výrobků a poskytování služeb a tím zvyšuje ochranu spotřebitele a rozšiřuje jeho práva. Jedná se o následující povinnosti:¹⁷

- povinnost prodávat výrobky ve správné hmotnosti, míře nebo množství a umožnit spotřebiteli překontrolovat si správnost těchto údajů
- povinnost prodávat výrobky a poskytovat služby v předepsané nebo schválené jakosti, pokud je závazně stanovena nebo pokud to vyplývá ze zvláštních předpisů anebo v jakosti jím uváděné; není-li jakost předepsána, schválena nebo uváděna, v jakosti obvyklé
- povinnost prodávat výrobky a poskytovat služby za ceny sjednané v souladu s cenovými předpisy a ceny při prodeji výrobků nebo poskytování služeb správně účtovat

¹⁶ § 616 OZ

¹⁷ § 3 ZOS

- povinnost zdržet se nekalých a klamavých obchodních praktik, včetně zákonem na ochranu spotřebitele definovaných agresivních obchodních podmínek
- povinnost nediskriminovat spotřebitele
- informační povinnost, na kterou jsou poté specifitější nároky kladeny při uzavírání kupní smlouvy se spotřebitelem některým prostředkem na dálku, tedy distančně, zákonem zakotvena v § 53 odst. 4 OZ, nebo § 19 ZOS při uplatňování reklamace zboží
- povinnost přijmout reklamaci v kterékoli provozovně, v níž je přijetí reklamace možné s ohledem na sortiment prodávajícího zboží nebo poskytovaných služeb
- a další povinnosti prodávajícího vztahující se k ochraně spotřebitele.

Pro rozhodnutí, zda je určitá vada důvodem pro založení odpovědnost za vady prodávajícího, se musí také v konkrétním případě posoudit, zda se nejedná například o běžné opotřebení či vadu způsobenou nesprávným používáním (R 28/1983).¹⁸ Z výše uvedeného je tedy zjevné, že se vady dají třídit podle několika různých hledisek. Toto třídění má důsledky jak pro samotný vznik odpovědnosti za vady, tak i při jejím uplatňování a nárocích, které může kupující uplatňovat. Elementárně se vady člení zejména na vady faktické a právní. Dále se pak vady mohou členit dle jejich závažnosti a dalších aspektů na zjevné a skryté, odstranitelné a neodstranitelné a podstatné a nepodstatné.

¹⁸ ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, Marta ŠKÁROVÁ a Milan HULMÁK. Občanský zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: Beck, 2009, 2 sv. ISBN 978-80-7400-108-6. s. 1610

3.3 Třídění vad

3.3.1 Vady faktické a právní

Faktické vady se týkají určitých fyzických vlastností předmětu, jako je množství, kvalita, funkčnost či vzhled.¹⁹ Faktické vady se vnitřně člení na vady jakosti (kvality) a vady množství (kvantity).²⁰

Vady týkající se množství nastanou, když smluvní strana plní méně, než bylo dohodnuto, a nejedná se o částečné plnění. Při částečném plnění protistrana také plní méně, než bylo dohodnuto, ale toto menší množství je správně uvedeno v průvodních dokumentech (např. faktuře). Prodávající se v tomto případě dostává do prodlení se zatím nedodaným zbožím. Je samozřejmě také možné, že prodávající dodá více zboží, než bylo smluvně sjednáno. Plnění přebytku pak probíhá bez právního důvodu a kupující má tedy povinnost přebytky vrátit. Lze si však předem smluvně stanovit, že případné přebytky do určitého objemu kupující doplatí. Pokud tedy prodávající dodá méně, než kolik bylo dohodnuto a kolik je uvedeno v průvodních dokumentech, jedná se o vadu množství.

Vady týkající se jakosti se posuzují dle toho, zda určitým negativním způsobem ovlivňují možnost použití věci. Dále se posuzuje také kvalita provedení, vady balení či například správně předání veškerých potřebných dokumentů k věci.²¹

V případě právních vad pak nabyvatel nenabude veškerá práva, která dle uzavřené smlouvy nabyt měl. Nejzávažnější situace nastává, když prodávající nepřevede na kupujícího vlastnické právo k danému předmětu koupě. Další neméně závažnou právní vadou je absolutní věcné právo třetí osoby, kterým může být prodávaná věc

¹⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2008, sp. zn. 33 Odo 897/2006.

²⁰ ŠŤOVÍČEK, Jan a Josef VRABEC. Kupní smlouvy. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 2000, 159 s. ISBN 80-7175-081-6. s. 13

²¹ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVORÁK, Dita MELICHAROVÁ, Ondřej FRINTA, Tomáš POHL, Petr LIŠKA, Ivana MRÁZOVÁ, Michaela ZUKLÍNOVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. Občanské právo hmotné. 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters KLUWER ČR, 2009, 550 s. ISBN 978-80-7357-473-4. s. 96

zatížena. Jako příklad lze uvést zástavní právo. Věc může být také zatížena právy průmyslového vlastnictví či autorskými právy.²² Předmět koupě může mít také prodávající pouze zapůjčen, a proto v tomto případě ani nemůže vlastnické právo převést. Uplatní se zde zásada, že nikdo nemůže na jiného převést více práv, než má sám. Výjimku z této zásady představuje ustanovení § 486 OZ, který připouští možnost nabytí vlastnického práva od neoprávněného dědice, jemuž bylo soudem dědictví potvrzeno. Další výjimkou, která se však vztahuje k nabytí zástavního práva, nikoli práva vlastnického, je ustanovení § 161 OZ umožňující zastavení cizí movité věci.

Průlomem v oblasti zásady, že nikdo nemůže na jiného převést více práv než sám má, je nový občanský zákoník, který po vzoru ostatních evropských řádů, přebírá konstrukci, že toto možné je, a rozděluje tak případy na nabytí věcí vedených ve veřejných seznamech a těch, co ve veřejných seznamech vedeny nejsou.

Není-li stav zapsaný ve veřejném seznamu v souladu se skutečným právním stavem, svědčí zapsaný stav tomu, kdo věcné právo nabyl za úplatu od osoby, kterou na základě zápisu ve veřejném seznamu považoval za osobu k tomu oprávněnou.²³ Ochrana dobré víry nabyvatele v NOZ ale není neomezená. Na vlastníky věci jsou pak kladeny požadavky řádné správy informací uvedených ve veřejných rejstřících a mají tak sami dbát svých práv a průběžně sledovat, zdali informace uvedené ve veřejném rejstříku jsou pravdivé, aktuální a odpovídají skutečnosti.

V ostatních případech, kdy věci nejsou vedeny ve veřejných rejstřících, se v NOZ podle ustanovení § 1109 nově uplatní princip, že osoba, která získala věc od osoby, která sice nebyla oprávněna vlastnické právo převést, ale nabyvatel byl vzhledem ke všem okolnostem v dobré víře, že k tomu oprávněna je, se přesto stane vlastníkem. Dobrá víra nabyvatele se předpokládá. V případech, na které se § 1109 nepoužije, se uplatní § 1111, dle něhož nabude vlastnické právo pouze ten, kdo jednal v dobré víře, že

²² ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Dita MELICHAROVÁ, Ondřej FRINTA, Tomáš POHL, Petr LIŠKA, Ivana MRÁZOVÁ, Michaela ZUKLÍNOVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. Občanské právo hmotné. 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters KLUWER ČR, 2009, 550 s. ISBN 978-80-7357-473-4. s. 97

²³ § 984 NOZ

převodce může vlastnické právo k věci převést. Svou dobrou víru však musí v případě sporu sám prokázat. NOZ nově zavádí další pravidlo, že pokud vlastník svou věc ztratí, nebo mu byla odňata činem povahy úmyslného trestného činu, může se dožadovat jejího vydání i proti osobě, která věc nabyla v dobré víře.

3.3.2 Vady zjevné a skryté

Při uplatňování práv z odpovědnosti za vadu je důležité rozlišení vad na vady zjevné a skryté. Občanský zákoník přímo obecnou definici vad zjevných a skrytých nenabízí, lze tak ale částečně dovodit z judikatury. Vady zjevné by měly být zjistitelné při běžné prohlídce zboží a měl by je být schopný posoudit i kupující bez odborných znalostí. Vymezení pojmu zjevná vada se věnoval i Nejvyšší soud (NS) ve svém rozsudku sp. zn. 32 Cdo 1040/2009, kdy za zjevné vady považuje ty, které jsou kupujícímu zřejmé na první pohled, anebo je lze zjistit běžně prováděnými zkouškami. Nelze však označit jako zjevné takové vady, které se mohou plně projevit až při používání věci, anebo by pro jejich zjištění bylo potřeba daný předmět při zkoušce poničit.²⁴ Ve většině případů se bude jednat o faktické vady týkající se kvality (absence zjevných poškození) či vlastností (např. barva zboží). Z ustanovení § 500 OZ lze ale dovodit, že zjevné vady mohou být také právní, a to například ty zjistitelné z veřejného registru. Vady, které nejsou považovány za zjevné, jsou logicky a contrario vady skryté.

Rozlišení na vady zjevné a skryté nabývá na významu zejména při prodeji zboží v obchodě. Dle § 616 odst. 4 OZ lze rozpor s kupní smlouvou, který se projeví během šesti měsíců ode dne převzetí věci, považovat za rozpor existující při jejím převzetí, pokud se neprokáže opak. Zatímco u vad skrytých by tak prodejce musel prokázat, že vady vznikly až po převzetí věci, například při špatném používání, u vad zjevných bude uplatňování odpovědnosti za tyto vady velmi komplikované. Dle § 616 odst. 3 OZ totiž kupující nemůže uplatňovat rozpor s kupní smlouvou, pokud o něm před převzetím věci věděl, a nebo ho sám způsobil.

²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 08. 2010, sp. zn. 32 Cdo 1040/2009

Pro ilustraci zde lze zmínit úpravu pro vztahy řídící se obchodním zákoníkem. Zde lze takto zjistitelné vady uplatňovat pouze tehdy, pokud kupující prokáže, že tyto vady zboží mělo již v době přechodu nebezpečí škody na zboží.²⁵ V takovémto případě pak ani nezávisí na tom, zda si kupující při prodeji opravdu zboží prohlédl či nikoliv. Jak již však bylo zmíněno výše, obchodní zákoník je určen primárně pro úpravu vztahů mezi podnikateli, očekává se tedy jejich vyšší profesionalita.

3.3.3 Vady odstranitelné a neodstranitelné

Další třídění vad je na odstranitelné a neodstranitelné. Toto třídění má také vliv při uplatňování práv z odpovědnosti za vady. Ačkoliv občanský zákoník obecnou legální definici opět neuvádí, ze soudní praxe lze dovodit, že u neodstranitelných vad se jedná o vady, které podle současných poznatků vědy a techniky nelze odstranit vůbec, anebo by jejich odstranění bylo ve srovnání s hodnotou věci velmi neekonomické. Pokud se jedná o vady neodstranitelné, kupující má silnější právní postavení při uplatňování práv za vady. V případě, kdy se jedná podle § 622 odst. 2 OZ o vadu, kterou nelze odstranit a která brání tomu, aby věc mohla být řádně užívána jako věc bez vady, má kupující (při prodeji v obchodě) právo na výměnu věci nebo má právo od smlouvy odstoupit.²⁶ Stejná práva náleží kupujícímu, pokud se jedná o vady odstranitelné, ale pro opakované vyskytnutí vady nelze věc řádně užívat. Dle judikatury se tak děje v takovém případě, pokud se dvakrát odstraňovaná vada projeví potřetí, nebo má věc současně alespoň tři odstranitelné vady.²⁷ Pokud není odstranitelná vada v zákonné lhůtě, popř. kratší dohodnuté lhůtě, odstraněna, tak se podle zákona tento případ posuzuje stejně, jako by se jednalo o vadu, kterou nelze odstranit, což má za následek možnost kupujícího odstoupit od smlouvy.

²⁵ § 427 odst. 3 ObchZ

²⁶ § 622 odst. 2 OZ

²⁷ ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, Marta ŠKÁROVÁ a Milan HULMÁK. Občanský zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: Beck, 2009, 2 sv. ISBN 978-80-7400-108-6.

3.3.4 Vady podstatné a nepodstatné

Nová právní úprava přebírá členění vad na podstatné a nepodstatné, které v současné době používá obchodní zákoník. Základní hledisko pro rozlišení, jestli se jedná o vady podstatné či nepodstatné je, jestli dodáním zboží s vadami byla porušena smlouva podstatným způsobem.²⁸ Pokud došlo k podstatnému porušení smlouvy, má poškozená strana výhodnější pozici při uplatňování vad než při porušení nepodstatným. V původní úpravě používá občanský zákoník jiné dělení. NOZ však ustanovení obchodního zákoníku inkorporuje a částečně jím tedy nahrazuje dělení na vady odstranitelné a neodstranitelné. Blíže se k této problematice vrátím v části pojednávající o úpravě odpovědnosti za vady v novém občanském zákoníku

4 Prodej zboží v obchodě

Prodej zboží v obchodě je asi jednou z nejčastěji uzavíranou smluvní transakcí, u které si často ani neuvědomujeme, že tím určitou smlouvu uzavíráme. Jedná se o speciální druh kupní smlouvy, která má svá specifika a zvláštní úpravu. Vyjma obecné úpravy ohledně kupní smlouvy se prodej v obchodě řídí i zvláštními pravidly o prodeji zboží v obchodě. Tato ustanovení jsou uvedena v § 612 a násl. občanského zákoníku a mají oproti obecné úpravě přednost. Obchod není v tomto případě brán jako prostor určený k prodeji zboží, ale jako určitý druh smluvní činnosti. Úprava se tedy aplikuje i při prodeji mimo běžné provozovny, na dálku či v internetovém obchodě.

Oblasti odpovědnosti za vady se také týkají ustanovení o spotřebitelských smlouvách § 51a a násl. OZ. V těch jsou mimo jiné zapracovány právní předpisy Evropského společenství ohledně ochrany spotřebitelů a dalších povinností při uzavírání spotřebitelských smluv. Specifičností celé oblasti právní úpravy týkající se spotřebitele je široká implementace směrnic ES. Ačkoliv se tato práce přímo nevěnuje spotřebiteli, je vhodné vzhledem k velkému přesahu evropského práva do oblastí odpovědnosti

²⁸ § 436 ObchZ

za vady alespoň zmínit základní právní předpisy. Namátkou lze jmenovat například tyto klíčové směrnice:

- Směrnice EP a Rady 1999/44/ES, o určitých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na spotřební zboží
- Směrnice č. 85/374/EHS, o odpovědnosti za vadné výrobky
- Směrnice č. 85/577/EHS, o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory
- Směrnice č. 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách
- Směrnice č. 2008/48/ES o spotřebitelském úvěru
- Směrnice č. 2008/122/EHS o ochraně spotřebitele ve vztahu k některým aspektům smluv o dočasném užívání ubytovacího zařízení, o dlouhodobých rekreačních produktech, o dalším prodeji a o výměně
- Směrnice o klamavé a srovnávací reklamě 2006/114/ES

V neposlední řadě se zde promítají i ustanovení zákona o ochraně spotřebitele. Ten stanovuje mimo jiné další povinnosti při prodeji výrobků a služeb a poskytuje dodatečnou ochranu spotřebiteli.

Při prodeji zboží v obchodě je prodávající fyzická či právnická osoba-podnikatel, který zboží prodává v rámci své podnikatelské činnosti. Definici pojmu podnikatel můžeme nalézt v ustanovení § 2 obchodního zákoníku, který za podnikatele považuje osobu zapsanou v obchodním rejstříku, podnikající na základě živnostenského oprávnění či na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů a také osobu, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu. Podnikáním se pak dle téhož paragrafu rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.²⁹ Dle zákona o ochraně spotřebitele (§ 27) je aplikována zvláštní úprava pro prodej zboží v obchodě i při neoprávněném podnikání. Je to celkem

²⁹ § 2 odst. 1 ObchZ

logické vzhledem k tomu, že spotřebitel nemusí mít šanci odhalit, že daný podnikatel podniká neoprávněně. Zákon mu tedy i v tomto případě garantuje vyšší ochranu.

Kupující je pak osoba, která zboží nekupuje s cílem s ním dále podnikat, respektive osoba nekupující zboží v rámci své podnikatelské činnosti, ale osoba, která zboží kupuje za účelem užívání či ke své spotřebě. Je velmi pravděpodobné, že kupující bude při uzavírání kupní smlouvy oproti prodávajícímu v určité nevýhodě. Prodávající profesionál bude ve většině případů mít větší znalosti, zkušenosti a pravděpodobně i vyjednávací možnosti z důvodu praxe v oboru a lepšího právního zázemí. Kupující-laik má při uzavírání smluvního vztahu často pouze možnost buď danou kupní smlouvu přijmout, nebo nakoupit požadované zboží u jiného prodávajícího, nebo zboží vůbec nekoupit. Podobné smlouvy mají tedy vlastně adhezní povahu, kde jejich obsah určuje pouze jedna strana a druhá strana na dané podmínky buď přistoupí, či nikoliv.

Zákonodárce používá pro kupujícího-laika též pojem spotřebitel. Podle ustanovení § 52 odst. 3 OZ je spotřebitelem fyzická osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.³⁰ Obdobnou definici uvádí rovněž ZOS v § 2, ve kterém se píše, že spotřebitelem se rozumí fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu povolání. Tato definice se však použije výhradně pro aplikaci zákona na ochranu spotřebitele.³¹

Před novelizací ZOS v roce 2010 byl pojem spotřebitel vykládán různě a ze znění zákona bylo dovozováno, že spotřebitelem může být fyzická i právnická osoba. Ustanovení OZ (platná před účinností NOZ), která se týkají spotřebitele, jsou po novele aplikovatelná pouze vůči fyzickým osobám a právnické osoby - nepodnikatelé tedy některých práv rezervovaných spotřebitelům využít nemůžou. Nadále však zůstává problém odlišení fyzické osoby podnikatele a rozpoznání, jestli nakupuje v rámci své podnikatelské činnosti, či nikoliv. Rozlišení, jestli se bude jednat v daném případě

³⁰ § 52 odst. 3 OZ

³¹ § 2 ZOS

o kupujícího - spotřebitele, bude záležet na individuálním posouzení jednání takové osoby s přihlédnutím ke všem rozhodným skutečnostem. Pokud si tedy např. nechá fyzická osoba - podnikatel vystavit na věc daňový doklad, už se jedná bez dalšího posuzování o jeho podnikatelskou činnost a ochrana spotřebitele se na tento případ nevztahuje. V mnoha dalších případech už to však tak jednoduché nebude, a otázka, jestli se na kupujícího vztahují ustanovení o prodeji zboží v obchodě, bude dle mého názoru značně diskutabilní. Nový občanský zákoník definuje v § 419 NOZ spotřebitele velmi podobně jako OZ a výše zmíněný problém tedy zůstává i v nové úpravě.

Výše zmíněný problém se bude týkat také ustanovení § 51a a násl. OZ. Příkladem mohou být práva při uzavírání smluv na dálku, možnosti odstoupení od takové smlouvy do 14 dnů či speciálního ustanovení o informačních povinnostech vůči spotřebiteli.

V neposlední řadě je vhodné se alespoň dotknout definice pojmu zboží. Ačkoliv lidé za zboží logicky považují věci movité, v české právní úpravě to není tak jednoduché. Nejvyšší soud totiž dovedl, že se úprava na prodej zboží v obchodě vztahuje i na prodej nemovité věci (konkrétně bytu).³² Ačkoliv se částečně lze ztotožnit s názorem, že i prodej bytu může probíhat podobně jako prodej jiného spotřebního zboží, dle mého názoru to je již značně rozšiřující výklad. Vzhledem k zaměření mé práce se však na tomto místě nechci zabývat detailním rozbořením této situace, která by vydala sama o sobě na kratší článek. Nový občanský zákoník daný interpretační problém také nevyřešil.³³

5 Vznik odpovědnosti za vady

Pro vznik odpovědnosti za vady je nutné, aby byly splněny zákonné předpoklady této odpovědnosti. Obecné předpoklady vzniku občanskoprávní odpovědnosti jsou:

³² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 7. 2006, sp.zn.33 Odo 1314/2005

³³ TICHÝ, Luboš a Miloš KOCÍ. Spotřebitelská kupní smlouva. Praha: Centrum právní komparatistiky, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2013, 143 s. ISBN 978-80-87488-12-6. s. 37

- protiprávní úkon či protiprávní stav
- újma
- příčinná souvislost mezi protiprávním úkonem a újмой
- zpravidla také zavinění ve formě úmyslu či nedbalosti³⁴

U odpovědnosti za vady se jedná o odpovědnost objektivní, zavinění tedy není třeba zkoumat.

Pro vznik odpovědnosti za vady je logicky nutné, aby existovala určitá primární povinnost, tj. existence smluvního závazku prodávajícího odevzdat kupujícímu předmět koupě a na druhé straně povinnost kupujícího předmět převzít a zaplatit dohodnutou cenu.³⁵ Z tohoto ustanovení a ustanovení § 499 jasně vyplývá, že odpovědnost za vady může vzniknout pouze z úplatných smluv. V případě bezúplatných typů smluv, jako je například darovací smlouva, tedy institut odpovědnosti za vady nelze použít. Pokud by smlouva o přenechání věci za úplatu nesplňovala alespoň základní potřebné náležitosti pro tento typ smluv, nepůjde dle mého názoru pravděpodobně ani v tomto případě odpovědnost za vady uplatňovat.

Na základě platně uzavřené smlouvy o prodeji věci vzniknou prodávajícímu i kupujícímu určitá práva a povinnosti. Kupující má povinnost zaplatit smluvně dohodnutou cenu a povinnost součinnosti, tedy věc převzít. Prodávající má povinnost přenechat kupujícímu věc bez vad a dle smluvně dohodnutých podmínek. V případě porušení této primární zákonné povinnosti prodávajícího, to jest poskytnout kupujícímu předmět koupě řádně a bez vad, vzniká teprve následně sekundární právní vztah z odpovědnosti za vady. Tento nový právní vztah pak přináší nové povinnosti pro prodávajícího a tomu odpovídající práva pro kupujícího. Na jejich základě má následně dojít k narovnání jejich právního vztahu či alespoň ke spravedlivému vyrovnání.

³⁴ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Karel BERAN, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Dita FRINTOVÁ, Petr LIŠKA, Alena MACKOVÁ, Monika PAUKNEROVÁ, Stanislav PLÍVA, Josef SALAČ, Petr ŠUSTEK, Alexandr THÖNDEL, Michal TOMÁŠEK, Alena WINTEROVÁ a František ZOULÍK. Občanské právo hmotné. Praha: Wolters KLUWER ČR, 2013, 429 s. ISBN 978-80-7478-326-5. s. 356

³⁵ § 588 OZ

Dalším zákonným předpokladem pro vznik odpovědnosti za vady je způsobená újma. Újmou lze rozumět plnění, které není díky vadě či vadám řádné. Strany se smluvně dohodly na konkrétním předmětu plnění a tomu odpovídající ceně. Pokud tedy nemá věc smluvené či obvyklé vlastnosti anebo má jiné vady, to znamená, že kupující neobdržel odpovídající protihodnotu za své peníze, které za zboží zaplatil, pak v tomto případě nebyl smluvní závazek řádně splněn. Pro možnost uplatnit vadu musí být také dodrženy zákonné, případně smluvní lhůty k jejich uplatnění, o kterých se zmíním v části 8. Vady uplatněné později již právo z odpovědnosti za vady nezakládají.

Třetím a posledním zákonným předpokladem je příčinná souvislost mezi vadou předmětu koupě a porušením povinnosti prodávajícího poskytnout tento předmět bez právních a faktických vad. Proávající má povinnost přenechat předmět plnění kupujícímu bez vad a újma tedy musí být způsobena porušením této povinnosti. V případě, že si kupující vady nevšimne při prodeji na místě a bude chtít tuto vadu uplatnit dodatečně v zákonné lhůtě, bude tento předpoklad vzniku odpovědnosti důležitý při rozhodování o oprávněnosti uplatňování práv z odpovědnosti za vady. Příkladem může být prodej zboží v obchodě, kde lze do šesti měsíců uplatňovat rozpor s kupní smlouvou. Pokud se zde bude chtít prodávající vyvinut z odpovědnosti za vady, bude muset prokázat, že vada nebyla způsobena porušením jeho povinnosti, ale že vadu způsobil kupující následně, například nesprávným užíváním věci.

V praxi se může stát, a z osobní zkušenosti to mohu potvrdit, že dojde k plnění jiného předmětu, na kterém se strany původně dohodly. Jedná se o tak zvané plnění aliud.³⁶ Zde je rozlišná úprava mezi obchodním a občanským zákoníkem. Zatímco v obchodním zákoníku je takové plnění považováno výslovně za vadné, v občanském zákoníku tomu tak není.³⁷ V občanském právu plnění aliud není bráno jako vadné plnění, leda by šlo o předmět, který má vlastnosti typické pro smluvený předmět plnění. Jednalo by se de facto o novou nabídku.

³⁶ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Dita MELICHAROVÁ, Ondřej FRINTA, Tomáš POHL, Petr LIŠKA, Ivana MRÁZOVÁ, Michaela ZUKLÍNOVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. Občanské právo hmotné. 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters KLUWER ČR, 2009, 550 s. ISBN 978-80-7357-473-4. s. 96

³⁷ § 422 odst. 1 ObchZ

V předchozím textu jsem pojednával o rozlišení mezi subjektivní a objektivní odpovědností. V návaznosti na jeden z předpokladů odpovědnosti za vady, a to příčinnou souvislost mezi vadou věci a porušením odpovědnosti prodávajícího, je tedy potřebné se dotknout i tohoto tématu. Odpovědnosti za vady přenechané za úplatu je odpovědností objektivní. Není tedy potřeba, aby prodávající vadu způsobil svým zaviněním a toto prokazoval. Pro vznik odpovědnosti stačí, že zcizitel prodal věc s vadou. Z pohledu prodávajícího tedy není podstatné, jestli vadu způsobil on sám, či někdo jiný bez jakéhokoliv zavinění na jeho straně. Stejně tak není rozhodující, jestli o vadě věděl nebo nevěděl. Tato úprava sice velmi zvýhodňuje pozici kupujícího, ale pro reálnou možnost uplatnění vad je nezbytná. V opačném případě by postavení kupujícího při uplatňování práv z vad bylo velmi komplikované, protože by se muselo pokaždé prokazovat, že vadu prodávající opravdu způsobil. V takovém případě by se však právo z odpovědnosti za vady stalo jen velmi obtížně vymahatelné.

Ačkoliv má prodávající objektivní odpovědnost za vady, jsou i případy, kdy je jeho odpovědnost vyloučena. Tyto výjimky vyplývají přímo z obecných ustanovení občanského zákoníku. Dle § 500 OZ nelze uplatňovat nárok z odpovědnosti za vady, pokud jde o vady zjevné, anebo jsou-li zjistitelné z evidence nemovitostí, ale pouze v případě, pokud zcizitel kupujícího výslovně neujistil, že věc je bez jakýchkoliv vad.³⁸ Nelze také uplatňovat vady u věcí přenechaných tzv. úhrnem dle § 501 OZ, pokud zcizitel opět neprohlásil, že věc má určité vlastnosti, které nemá, anebo které si kupující při koupi přímo vymínil. Jak již bylo řečeno výše, ustanovení § 501 OZ nelze užít u věcí individuálně určených. Stejně tak nelze uplatnit vady, které byly kupujícímu známé v době prodeje a pro které byla poskytnuta přiměřená sleva z ceny. Prodejce taktéž neodpovídá za vady, které způsobil kupující svým chováním či nesprávným použitím věci. Ani běžné opotřebení věci nemůže být důvodem vzniku odpovědnosti za vady. V těchto případech bývá zpravidla dost obtížné rozlišit, za která poškození věci prodejce odpovídá a za která nikoliv. Podobně nelze běžné opotřebení namítat

³⁸ § 500 odst. 1 OZ

pro uplatnění odpovědnosti za vady u věcí, které jsou prodány již jako použité a jisté opotřebení u těchto věcí se tedy dá očekávat.

6 Formy odpovědnosti za vady věci

Naše občanskoprávní úprava rozlišuje dva základní druhy odpovědnosti za vady, pro které zobecněly termíny zákonná a záruční odpovědnost. Zákonná odpovědnost za vady je aplikována na všechny úplatné závazkové vztahy, kdy někdo přenechá věc za úplatu někomu jinému. Záruční odpovědnost je typická pro prodej zboží v obchodě, obecná úprava ji ale umožňuje uplatnit i v dalších případech. Záruční odpovědnost je sice také dána zákonnou úpravou, mimo to ale může vzniknout i smluvním ujednáním. Dělí se tedy na záruční odpovědnost zákonnou, záruční odpovědnost smluvní a dále na záruční odpovědnost, která je založena jednostranným prohlášením prodávajícího. Pro oba základní druhy odpovědnosti za vady je dáno určité období, během kterého lze odpovědnost za vady uplatnit.

6.1 Zákonná odpovědnost za vady

Tento druh odpovědnosti za vady vzniká již ze samého zákona a je obecně platný pro všechny druhy úplatných smluv řídicích se občanským zákoníkem, při kterých dochází k plnění věci. Pro možnost uplatnění odpovědnosti není potřeba žádné další ujednání mezi zcizitelem a nabyvatelem. Zákonná odpovědnost pokrývá pouze ty vady, kterými je věc postižena již v době plnění, kdy si nabyvatel věc přebírá. Nevadí ovšem, pokud se vada projeví až později. Nabyvatel však musí tyto vady zciziteli vytknout bez zbytečného odkladu, nejpozději do šesti měsíců. Co se týká vad u kupní smlouvy krmiv, je třeba je uplatnit do tří týdnů; vady prodávaných zvířat musí být uplatněny do šesti týdnů po jejich převzetí.³⁹ Pokud tuto lhůtu kupující nedodrží, právo z odpovědnosti za vady zanikne.

³⁹ § 599 odst. 1

V rámci zákonné odpovědnosti za vady lze vytknout veškeré vlastnosti věci, které daná věc nemá, přičemž se strany na nich smluvně dohodly. Pokud se strany nedohodly na konkrétních vlastnostech prodávané věci, má se za to, že by měla daná věc splňovat vlastnosti pro ni obvyklé. Dále by měla být věc použitelná podle povahy a účelu smlouvy či podle toho, co si vzájemně smluvně strany ujednaly. V neposlední řadě lze vytknout i právní vady. Jak u právních, tak i u faktických vad nelze vytknout vady zjevné, to jsou například ty, které jsou zjistitelné z veřejně dostupného registru. Toto neplatí, pokud zcizitel nabyvatele výslovně ujistil, že je věc bez vad. Zákonodárce tak chrání dobrou víru kupujícího.

Pro určení vad při prodeji zboží v obchodě se zkoumá shoda s kupní smlouvou. Jak již bylo popsáno v předešlé části mé diplomové práce pojednávající o vadách, shodou se rozumí, že věc má jakost a užité vlastnosti dle uzavřené smlouvy, případně dle popisu prodejce nebo reklamy, anebo obvyklých vlastností téhož druhu věcí. Musí odpovídat i dohodnuté množství, hmotnost a míra. Věc musí splňovat i účel, pro který jej prodejce nabízí, případně účel pro daný druh věci obvyklý. U potravin ještě musí být označeno datum minimální trvanlivosti, respektive datum použitelnosti u potravin rychle se kazících.⁴⁰

Pokud opět bereme v úvahu prodej zboží v obchodě, bude mít kupující v případě rozporu s kupní smlouvou pro kteroukoliv z těchto vad právo v zákonné lhůtě šesti měsíců uplatňovat odpovědnost za vady. Prodávající má následně povinnost bezplatně věc uvést do stavu, který odpovídá uzavřené kupní smlouvě. To lze učinit buď její výměnou za novou, anebo její opravou. Volba nároku je v takovém případě na kupujícím.⁴¹ Pokud to není možné, může kupující požadovat přiměřenou slevu z ceny věci, či odstoupit od smlouvy.

⁴⁰ § 616 odst. 2 OZ

⁴¹ § 619 odst. 3 OZ

6.2 Záruční odpovědnost za vady

Jak již bylo zmíněno, záruční odpovědnost za vady se primárně aplikuje při prodeji zboží v obchodě, i když obecná úprava odpovědnosti za vady to umožňuje i v jiných případech. V této části se však budu věnovat primárně prodeji zboží v obchodě. Záruční odpovědnost je zde stejně jako zákonná odpovědnost založena zákonem. Mimo to lze ale sjednat i delší či přísnější záruku ujednáním stran, nebo jednostranným projevem prodávajícího ve formě záručního prohlášení. Hlavní rozdíl oproti zákonné odpovědnosti za vady (viz. 6.1) je ten, že záruční odpovědnost chrání kupujícího jak před vadami, které věc měla při prodeji, tak i vadami, které se vyskytnou v určené lhůtě od předání věci.⁴² Minimální délka záruční lhůty při prodeji spotřebního zboží v případě, že kupujícím je spotřebitel, je ze zákona 24 měsíců. Strany se ale mohou dohodnout i na lhůtě delší. Prodávající odpovídá za vady, které se vyskytnou po převzetí věci v rozsahu záruky, jež je definována v ustanovení § 619 odst. 1 OZ. Zárukou se rozumí odpovědnost prodávajícího za vady, které se projeví jako rozpor s kupní smlouvou po převzetí věci v záruční době.⁴³ V případě rychle se kazících věcí je lhůta kratší a většinou se překrývá s životností věci.⁴⁴ Záruční odpovědnost ze zákona se vztahuje na veškeré vady dané zákonem. U smluvní záruky nad rámec zákona mohou být vady spadající do záruky definovány i jiným způsobem, ať už v širším či užším spektru vad, které záruka pokrývá. Nesmí tím být ale během záruční doby zmenšena ochrana daná zákonnou zárukou.

6.2.1 Záruční doba

Doba, po kterou prodávající odpovídá za vady zboží, se nazývá záruční dobou. Záruční doba se počítá od převzetí věci kupujícím. Toto je důležité zejména v případě, pokud je smlouva uzavřena před samotným převzetím věci a kupující si například nechá

⁴² MASTEĽA, Martin. Občanský zákoník v dotazech a odpovědích, k 1. 6. 2011: komentář formou otázek a odpovědí: příklady z judikatury a z praxe: související zákony č. 116/1990 Sb. a č. 72/1994 Sb. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011, 695 s. ISBN 978-80-7263-682-2. s. 360

⁴³ § 619 odst. 1 OZ

⁴⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2004, sp. zn. 32 Odo 976/2002

zboží poslat. Fyzická kontrola kupované věci může být logicky provedena, až když má kupující věc k dispozici a může překontrolovat, zda splňuje domluvené náležitosti a nemá-li vady. Proto přirozeně začíná záruční lhůta běžet až od okamžiku převzetí věci kupujícím. Pro bezproblémové uplatnění záruční odpovědnosti je tedy vhodné, aby bylo datum převzetí zboží vyznačeno na záručním listu, popřípadě na dodacím listu.

Pokud má koupenou věc uvádět do provozu jiný podnikatel než prodávající, začne záruční doba běžet až ode dne uvedení věci do provozu. To platí za předpokladu, že kupující objednal uvedení do provozu nejpozději do tří týdnů od převzetí věci a řádně a včas poskytl k provedení služby potřebnou součinnost.⁴⁵ Pokud dojde neodbornou montáží nebo jiným neodborným uvedením věci do provozu k poškození věci, bude to považováno za vadu věci. To platí pouze za předpokladu, že tato montáž nebo uvedení do provozu byly sjednány v kupní smlouvě a byly provedeny prodávajícím nebo jinou osobou na odpovědnost prodávajícího. Platí to i v případě, kdy si montáž či jiné uvedení do provozu dělá sám kupující, ale vada vznikne na základě nesprávných pokynů k montáži či uvedení věci do provozu.⁴⁶

Jak jsem již zmínil výše, délka zákonné záruční odpovědnosti platné pro prodej spotřebního zboží v obchodě je 24 měsíců. U smluvní záruky si její délku mohou strany stanovit sami, nemůžou se však dohodnout na tom, že bude zákonná záruční lhůta zkrácena. Opačný případ prodloužení záruční lhůty je samozřejmě možný a celkem běžný. V některých případech, například u potravin či drogistického zboží lhůta odpovídá době spotřeby a řídí se speciálními právními předpisy. V takovém případě se záruční doba shoduje s expirační lhůtou. Pokud je však expirační lhůta delší než lhůta záruční, záruka neskončí dříve než tato expirační lhůta.

⁴⁵ § 621 OZ

⁴⁶ § 623 OZ

6.2.2 Záruční list

Pokud si to kupující vyžádá, je prodávající povinen poskytnout mu potvrzení o záruce písemnou formou. Tento záruční list musí obsahovat:⁴⁷

- jméno a příjmení, název nebo obchodní firmu prodávajícího
- identifikační číslo prodávajícího
- v případě právnické osoby její sídlo
- v případě fyzické osoby její bydliště

Jako potvrzení o záruce může sloužit i doklad o zakoupení věci, který obsahuje veškeré potřebné údaje, pokud to povaha prodávané věci a forma záruky umožňuje. U záruky vznikající na základě prohlášení prodávajícího se tak děje prostřednictvím záručního listu. Jak smluvní záruka, tak záruka z jednostranného prohlášení prodávajícího tedy musí být řádným způsobem potvrzena.

V praxi bývá často prodávajícími využíván vžitý mýtus, že k řádné reklamaci musí spotřebitel předložit záruční list, pokud byl vydán. Obchodníci v takovém případě váží přijetí zboží k reklamaci na splnění této podmínky. Jedná se však o pochybení, jelikož prodávající není oprávněn toto po kupujícím požadovat. Záruční list není povinným dokladem, který spotřebitel potřebuje k uplatnění svého práva z odpovědnosti za vady. Spotřebitel musí v takovém případě jiným hodnověrným způsobem prokázat, že kupní smlouvu uzavřel právě s tímto obchodníkem. Postačí však, pokud se prokáže dokladem o koupi daného reklamovaného zboží či např. výpisem z bankovního účtu potvrzujícím úhradu zboží.

6.2.3 Záruční odpovědnost za vady založená zákonem

Občanský zákoník přímo v obecných ustanoveních odpovědnosti za vady všeobecnou záruční odpovědnosti negarantuje. Ustanovení § 502 OZ však tuto odpovědnost umožňuje, a to za předpokladu, že tak stanoví zákon, jeho prováděcí

⁴⁷ § 620 odst. 3

předpis, dohoda mezi účastníky či jednostranné prohlášení zcizitele. Účastníci si mohou dohodnout i odpovědnost dle přísnějších zásad než ukládá zákon a o této skutečnosti pak povinná osoba vydá potvrzení neboli záruční list.⁴⁸

Jak jsem již zmínil, záruční odpovědnost založená zákonem je důležitá zejména pro prodej zboží v obchodě, kde je také podrobně upravena. Zde se projevuje snaha zákonodárce chránit spotřebitele, a proto jsou pro prodej v obchodě dána kogentní ustanovení, od kterých se strany nemohou odchýlit tak, aby bylo zhoršeno postavení kupujících. Úpravu odpovědnosti za vady lze tedy dohodnout pouze tím způsobem, aby byla pro prodávajícího přísnější, než ukládá zákon.⁴⁹ U běžné obecné kupní smlouvy jsou si prodávající a kupující vesměs rovni, mají možnost si své vztahy upravit dle vzájemné dohody a zákonodárce nastavuje pouze určitou minimální ochranu dobré víry. Proto je bez dalšího ujednání prodávající odpovědný pouze za vady, které má věc při převzetí kupujícím, byť se mohou projevit i později v zákonné lhůtě. Při prodeji v obchodě je však prodávající profesionál jednající v rámci své podnikatelské činnosti. Vyjma očekávaných lepších znalostí, zkušeností a právního povědomí má k dispozici i účinné marketingové a prodejní strategie. Jako extrémní příklad lze uvést například umělé zkracování životního cyklu spotřebních předmětů, které má za cíl zvýšit prodejnost nových výrobků. Je tedy smysluplné po prodávajícím požadovat vyšší standard chování a vhodné nastavit jasné zákonné mantinely, ve kterých se může pohybovat, a tím částečně narovnat jeho postavení s kupujícím-laikem. V případě prodeje zboží v obchodě tedy vyjma uplatňování rozporu s kupní smlouvou je možné využít i záruční odpovědnost za vady, které se vyskytnou až po převzetí věci v zákonné lhůtě.

U věcí, které jsou určeny, aby byly užívány delší dobu, může být standardní záruční doba 24 měsíců prodloužena. Prodloužení se může týkat i pouze některé součástky.⁵⁰ Ustanovení § 619 OZ ze záruky vyjímá věci, které se rychle kazí, nebo se prodávají již

⁴⁸ § 502 odst. 2 OZ

⁴⁹ ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, Marta ŠKÁROVÁ a Milan HULMÁK. Občanský zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: Beck, 2009, 2 sv. ISBN 978-80-7400-108-6. s. 1518

⁵⁰ § 620 OZ

jako použité. V případě potravin, které mají životnost několik dní nebo dokonce jen několik hodin (pekařské výrobky) jistě nelze rozumně požadovat, aby prodávající ručil za vady 24 měsíců jako u jiného spotřebního zboží. Záruční dobu tedy nelze zaměňovat se životností zboží. Stejně tak nelze zaměňovat běžné opotřebení a obvyklou životnost věci s vadami uplatnitelnými v rámci záruční odpovědnosti. Více se o této záležitosti zmíním v části pojednávající o uplatňování práv z odpovědnosti za vady.

6.2.4 Záruční odpovědnost za vady založená smluvně a jednostranným prohlášením zcizitele

Jak jsem již zmínil, obecná úprava o odpovědnosti za vady umožňuje stranám sjednat si nad rámec zákonné záruky i záruku smluvní. Typicky se strany mohou dohodnout na delší záruční lhůtě. Tento postup je běžný například u spotřební elektroniky, kde lze za poplatek prodloužit záruční dobu. Prodávající v praxi často například poskytují delší tříletou záruku, nebo garantují okamžitou výměnu zboží a podobně. Při prodeji automobilů někteří prodejci také mohou nabízet delší záruční lhůtu, často podmíněnou konáním pravidelných servisních prohlídek v autorizovaných servisech. Tato záruka založená smluvně může být co do rozsahu krytých vad stejná jako zákonná záruční odpovědnost, může ale pokrývat pouze část vad či naopak větší rozsah vad. V případě, že smluvní záruka pokrývá jen některé vady, jsou v období zákonné záruční lhůty veškeré zákonem dané vady kryté zákonnou zárukou a po jejím uplynutí může kupující uplatnit pouze vady garantované smluvní zárukou. Smluvní záruka může také po speciální registraci umožňovat uplatnění vad v dalších zemích, kde výrobce působí. V daném případě má kupující vyjma záruky prodejce k dispozici ještě záruku výrobce uplatnitelnou v jiných zemích.

Záruční odpovědnost přesahující rozsah zákonné záruky může být také založena jednostranným prohlášením prodávajícího v záručním listě vydaném kupujícímu. Tato nadstandardní záruka by měla odpovídat podmínkám daným výrobcem či reklamou, která se týká tohoto zboží.

Jak v případě smluvní záruční odpovědnosti, tak i záruky vzniklé jednostranným prohlášením prodávajícího, by mělo být vydáno písemné potvrzení o záruce se všemi náležitostmi dle § 620 odst. 3 OZ (viz. záruční list).

7 Právní důsledky spojené s odpovědností za vady

Pokud prodávající poruší svoji právní povinnost plnit řádně a kupujícímu předat věc bez vad, vzniká nový právní vztah z odpovědnosti za vady. Tento nový právní vztah s sebou přináší nová práva pro kupujícího a tomu odpovídající povinnosti pro prodávajícího. Daná nová práva a povinnosti jsou právními důsledky vznikajícími na základě odpovědnosti za vady. Vzhledem k víceúrovňové úpravě odpovědností za vady bych o právních důsledcích pojednal nejprve obecně, následně bych pojednal o speciální úpravě u kupní smlouvy a dále o pod ní spadající prodej zboží v obchodě.

7.1 Práva plynoucí z obecné úpravy odpovědnosti za vady

Pro veškeré závazkové vztahy, při kterých dochází k přenechání věci za úplatu, se obecně použije ustanovení § 507 OZ. Kupní smlouva je dále obecně upravena v § 597 OZ. Práva z odpovědnosti za vady ale mohou být upravena pro daný smluvní typ zvláštní úpravou, a nebo se účastníci mohou také dohodnout jinak. Pro určení, která práva z odpovědnosti za vady kupujícímu případnou, je tedy zejména důležité rozlišení, jestli je kupujícím spotřebitel při prodeji zboží v obchodě, či se jedná o prodej dle obecné úpravy.

V případě odpovědnosti za vady dle obecné úpravy, o které tato část pojednává, je dále důležité, o jaký druh a jak závažnou vadu se jedná. Pokud se jedná o vadu odstranitelnou, může nabyvatel požadovat a domáhat se těchto práv:

- přiměřené slevy z ceny
- opravy
- doplnění toho, co chybí

V tomto případě není třeba zohledňovat, jestli je věc možné používat řádně nebo dohodnutým způsobem. Nabyvatel má tedy u odstranitelné vady podle své volby právo požadovat odstranění vady či přiměřenou slevu.⁵¹

V případě, že je věc stížena vadou neodstranitelnou, je situace komplikovanější. Pro posouzení toho, jaké má nabyvatel práva, je vždy potřeba zohlednit okolnosti konkrétního případu. Je zejména důležité, zda je možné věc užívat řádně nebo dohodnutým způsobem. To bude u každého předmětu značně individuální.

Pokud je vada neodstranitelná, ale věc lze dál řádně používat, má nabyvatel pouze právo na přiměřenou slevu z ceny. Vzhledem k neodstranitelnosti vady se nelze domáhat opravy, zároveň ale tato vada není dostatečným důvodem pro odstoupení od smlouvy.

V případě, že je vada neodstranitelná a kvůli tomu nelze věc užívat řádně nebo dohodnutým způsobem, má oprávněný možnost zrušení smlouvy. Může namísto toho ale také požadovat přiměřenou slevu z ceny, pokud pro něj například snížená užitečnost věci není až tak velkou překážkou.

V případě úpravy u kupní smlouvy je podle § 596 OZ prodávající povinen kupujícího upozornit na vady, kterých si je vědom. Upozornění musí být konkrétní a musí se týkat určité vady. Nelze tedy akceptovat upozornění, kdy prodávající pouze konstatuje, že věc má vady. Jestliže je kupující s vadou srozuměn a souhlasí s tím, že kupuje zboží s danou vadou, nenese za ní prodávající dále odpovědnost.

Následující paragraf číslo § 597 OZ pak postihuje jak vady, o kterých prodávající kupujícího neinformoval, tak i další vady, o kterých třeba ani sám nevěděl. Jak již bylo totiž řečeno, odpovědnost za vady je objektivní a není tedy třeba prokazovat zavinění prodávajícího. Vada se může projevit i později, na vznik odpovědnosti za vady to ale

⁵¹ ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, Marta ŠKÁROVÁ a Milan HULMÁK. Občanský zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: Beck, 2009, 2 sv. ISBN 978-80-7400-108-6. s. 1523

nemá vliv. Zohledňuje se zde pouze hledisko, zda vada existovala při převzetí věci či nikoliv. Kupující má tato práva:

- právo požadovat přiměřenou slevu ze sjednané ceny
- právo odstoupit od smlouvy

Právo na přiměřenou slevu z ceny je kupujícímu k dispozici nezávisle na typu vady. Nehraje tedy roli, zdali se jedná o vadu odstranitelnou či neodstranitelnou, ani jestli brání řádnému užívání věci či nikoliv.

Právo odstoupit od smlouvy lze uplatnit v případě, pokud vada činí předmět koupě neupotřebitelným. To znamená, že vada je neodstranitelná a nelze pro ni věc užívat řádně nebo dohodnutým způsobem. Stejně tak má kupující možnost od smlouvy odstoupit, pokud se ukázalo nepravdivé ujištění prodávajícího, že má věc určité vlastnosti, zejména ty kupujícím vymíněné, a že je věc bez závad.⁵² Ačkoliv má prodávající odpovědnost kupujícího upozornit na veškeré vady, u vad zjevných na první pohled může být namítáno, že kupující o vadě musel už při nákupu vědět a smlouvu uzavíral již s vědomím existence těchto nedostatků.⁵³ S odkazem na obecnou úpravu týkající se zjevných vad v § 500 OZ by tedy podle mého názoru bylo uplatnění podobné vady v praxi značně komplikované.

7.2 Práva plynoucí z úpravy o prodeji zboží v obchodě

V případě prodeje zboží v obchodě se sice také jedná o kupní smlouvu, tato má ale svoji zvláštní úpravu. Obecně se tedy prodej zboží řídí vyjma ustanovení o kupní smlouvě zejména úpravou o prodeji zboží v obchodě, která má povahu speciálního

⁵² ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, Marta ŠKÁROVÁ a Milan HULMÁK. Občanský zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: Beck, 2009, 2 sv. ISBN 978-80-7400-108-6. s. 1793

⁵³ BREJCHA, Aleš. Odpovědnost v soukromém a veřejném právu. 1. vyd. Praha: Codex Bohemia, 2000, 417 s. ISBN 80-85963-92-2. s. 196

předpisu. Pokud jsou některé otázky v ustanoveních o prodeji v obchodě upraveny odlišně, má přednost tato zvláštní úprava.⁵⁴

Při prodeji zboží v obchodě je pozice kupujícího zajisté silnější než v případě obecné úpravy. Kupující má totiž během prvních 6 měsíců možnost uplatňovat zákonnou odpovědnost na základě rozporu s kupní smlouvou dle § 616 odst. 3 OZ. Požadovaná shoda s kupní smlouvou je definována velmi široce, v praxi tedy je pro kupujícího vcelku lehké rozpor s kupní smlouvou naplnit a požadovat například výměnu věci. Po uplynutí šesti měsíců má kupující nadále možnost využít záruční odpovědnost. Prvních šest měsíců má tedy kupující možnost si zvolit, jaký typ odpovědnosti za vady využije. Více o právech z obou typů odpovědnosti pojednávám dále.

7.2.1 Práva vyplývající ze zákonné odpovědnosti

Pokud dojde k rozporu s kupní smlouvou, a to i za situace, kdy se tento rozpor projeví až později, má kupující právo požadovat po prodávajícím, aby byla věc uvedena do stavu, který odpovídá kupní smlouvě. Toto má být provedeno bezplatně, a to podle požadavku kupujícího buď opravou věci, nebo její výměnou.

V opačném případě, pokud není tento postup možný, má kupující právo:

- požadovat přiměřenou slevu z ceny
- odstoupit od smlouvy

Daná ustanovení neplatí, pokud kupující před převzetím věci o rozporu s kupní smlouvou věděl, anebo tento rozpor s kupní smlouvou přímo sám způsobil.⁵⁵

Zmíněná práva lze uplatnit maximálně do šesti měsíců ode dne, kdy kupující věc převzal. Pokud se neprokáže opak a neodporuje-li to povaze věci, platí vyvratitelná

⁵⁴ ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, Marta ŠKÁROVÁ a Milan HULMÁK. Občanský zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: Beck, 2009, 2 sv. ISBN 978-80-7400-108-6. s. 1760

⁵⁵ § 616 odst. 3 OZ

právní domněnka, že rozpor s kupní smlouvou, který se projeví během této lhůty, existoval již při jejím převzetí. Zde je velmi výhodná pozice pro kupujícího, protože pokud prodávající neprokáže, že věc vady v den převzetí neměla, či mít nemohla, kupující může vždy úspěšně uplatňovat zákonnou odpovědnost za vady. Ze strany kupujících by tak mohlo v praxi docházet ke zneužívání této úpravy, protože by se spotřebitelé mohli celkem snadno odvolávat na takovou neshodu s kupní smlouvou s tím, že by smlouvu v podobném případě neuzavřeli, kdyby o těchto vadách věděli. NOZ ve své úpravě tuto možnost do značné míry odstraňuje, protože dává důraz na plnění původní smlouvy a odstranění vady.⁵⁶ Více se o tom zmíním v závěrečné části.

7.2.2 Práva vyplývající ze záruční odpovědnosti

Nároky plynoucí ze záruční odpovědnosti záleží na tom, zda se jedná o vadu odstranitelnou či nikoliv.

7.2.2.1 Práva kupujícího při vadě odstranitelné

Práva kupujícího při vadě odstranitelné jsou:⁵⁷

- právo na to, aby byla vada bezplatně, včas a řádně odstraněna
- právo na výměnu věci, případně výměnu součásti, týká-li se vada pouze této součásti věci
- právo na přiměřenou slevu z ceny
- právo odstoupit od smlouvy

Případy uplatnění jednotlivých druhů práv z odpovědnosti za vady jsou stanoveny zákonem. Volba mezi druhy práv tedy není dána čistě volbou kupujícího.

⁵⁶ § 2169 NOZ

⁵⁷ § 622 odst. 1 OZ

Odstranění vady

Primárně má vždy kupující právo na odstranění vady. Toto odstranění vady je bezplatné, prodávající tedy nemůže po kupujícím požadovat náhradu jakýchkoliv nákladů spojených se samotnou opravou věci. Nemůže požadovat náhradu nákladů ani v tom případě, kdy dojde opravou k reálnému zhodnocení věci. Toto se může stát například v případě, kdy je při opravě použita modernější či kvalitativně lepší součástka.

Způsob a volba druhu opravy záleží na rozhodnutí prodávajícího, který by měl zajistit opravu dané věci. Měl by však věc opravit s náležitou odbornou péčí tak, aby věc po opravě měla vlastnosti, jaké jí přísluší a jaké by měla dle smlouvy mít. Občanský zákoník přímo nezmiňuje lhůtu, během které má prodávající věc opravit, aby došlo k odstranění vady včas. Na tento případ se ale aplikují ustanovení zákona na ochranu spotřebitele. Dle § 19 odst. 3 musí být reklamace včetně odstranění vady vyřízena bez zbytečného odkladu. Nejpozději pak do 30 dnů ode dne uplatnění reklamace. Smluvní strany si však mohou dohodnout tuto lhůtu delší. Následně pak platí smluvně dohodnutá lhůta. V případě, že vada není včas odstraněna a dojde k marnému uplynutí této lhůty, spotřebitel má stejná práva, jako by se jednalo o vadu, kterou nelze odstranit.⁵⁸

Uplatnění nároku na odstranění vady na základě záruční odpovědnosti má dopad i na záruční lhůtu. Doba od uplatnění práva z odpovědnosti za vady až do doby po skončení opravy, kdy byl kupující povinen věc převzít, se do záruční doby nepočítá. Záruční lhůta se tedy prodlužuje o dobu, po kterou má věc prodávající u sebe z důvodu odstranění vady.

Výměna věci či její součásti

Místo odstranění vady věci může kupující požadovat i výměnu věci. Toto napravení vady ale může požadovat, pouze pokud to není vzhledem k povaze vady věci

⁵⁸ § 19 odst. 3 ZOS

neúměrné.⁵⁹ Pro posouzení úměrnosti řešení vady výměnou věci se bude vždy posuzovat konkrétní případ a druh vady. Musel by se zvážit zejména charakter vady, náročnost jejího opravení, cena dané věci a cena opravy v relaci k ceně věci.

Při výměně vadné věci je kupující oprávněn požadovat, aby mu prodávající vyměnil poškozenou věc za novou věc typem, značkou a dalšími charakteristikami odpovídající té původní věci. Drobné odchylky způsobené například modernizací a inovací výrobku jsou akceptovatelné. Vzhledem k dynamickému rozvoji některých druhů výrobků a častým změnám by ani nebylo smysluplné požadovat po prodávajícím absolutní shodu nového výrobku s výrobkem původním. Postačuje, pokud je nový výrobek určen ke stejnému účelu a plně nahrazuje původní výrobek. Nově vyměněná věc musí tedy odpovídat předmětu plnění dle uzavřené kupní smlouvy.

Stejně jako pro případ odstranění vady i v tomto případě, kdy dochází k výměně věci za novou, by tak mělo být učiněno v přiměřené lhůtě. Při výměně věci začne dle § 627 odst. 2 OZ běžet záruční doba znovu od převzetí této nové věci. Teoreticky by tak mohlo opakovanými výměnami věci dojít k určitému zacyklení záručních lhůt a kupující by mohl uplatňovat záruční odpovědnost za vady ještě dlouho po uzavření smlouvy a uplynutí dvouleté záruční lhůty od převzetí původní věci. Ať se již jedná o záměr či nikoliv, z pohledu prodávajícího a smyslu ochrany kupujícího to dle mého názoru není příliš vhodná úprava. Nový občanský zákoník již takto záruční odpovědnost neupravuje. Jedná se o zdánlivě malou změnu, ale dle mého názoru přesto velmi důležitou. Více se o tom zmíním v části pojednávající o odpovědnosti za vady dle NOZ a rozdílech mezi novou a původní právní úpravou.

Právo na přiměřenou slevu z ceny

Pokud není možné odstranění vady ani její vyřešení výměnou věci za jinou z jakýchkoliv důvodů, vzniká kupujícímu nárok na přiměřenou slevu z ceny věci nebo možnost odstoupení od smlouvy. Po zvolení jednoho z těchto práv již nemůže nabyvatel

⁵⁹ § 622 odst. 1 OZ

tuto volbu jednostranně bez souhlasu zcizitele měnit. V případě, že si kupující zvolí jako právo z odpovědnosti za vady řešení pomocí slevy z ceny zboží, musí se určit, o kolik by se měla cena zboží snížit a z jaké ceny by se mělo vycházet. Zatímco sleva bude vždy záviset na konkrétních okolnostech daného individuálního případu, cena, ze které sleva vychází, by měla být jednoznačná. Obecným cílem odpovědnosti za vadu je narovnat postavení mezi smluvními stranami tak, aby došlo k řádnému plnění dle smlouvy, a pokud to není možné, alespoň k spravedlivému vyrovnání. Z tohoto důvodu bude logicky cena vycházet z původní ujednané ceny při sjednání koupě. Nehraje tedy roli, zda se zboží mezi tím zdražilo či zlevnilo, bude se vycházet z ceny dle původního ujednání. Pokud tak například dojde ke zlevnění daného zboží, kupující nemůže při výpočtu přiměřené slevy z ceny věci odpovídající vadě, kvůli které je sleva uplatňována, požadovat i dorovnání snížení ceny v mezidobí mezi koupí věci a uplatněním této vady.

Přiměřená sleva z ceny věci by měla odpovídat rozdílu ceny původní věci (bez závad) a ceny věci s vadou, pro kterou se sleva uplatňuje. Jak vyplývá z předchozího odstavce, vychází se z cenové hladiny relevantní v době původního převzetí věci.⁶⁰ Vyjma tohoto objektivního hlediska je potřeba také přihlídnout k povaze a rozsahu vady, míře, do jaké vada ovlivňuje a komplikuje řádné užívání věci tak, jak bylo předpokládáno smlouvou, a v neposlední řadě je nutné posuzovat, zda vada snižuje životnost věci či negativně ovlivňuje její vzhled.

Odstoupení od smlouvy

Dalším a posledním nárokem kupujícího je odstoupení od smlouvy. Po odstoupení od smlouvy se původní smlouva ruší ex tunc. Kupující tedy musí vrátit kompletní věc, tak jak ji koupil, a prodávající pak kupní cenu. S ohledem na občasnou praxi prodávajících je vhodné podotknout, že není potřeba vrátit věc v původním obalu. Cena, kterou prodávající má povinnost vrátit, je cenou dle původně uzavřené smlouvy. Nelze

⁶⁰ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVORÁK, Dita MELICHAROVÁ, Ondřej FRINTA, Tomáš POHL, Petr LIŠKA, Ivana MRÁZOVÁ, Michaela ZUKLÍNOVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. Občanské právo hmotné. 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters KLUWER ČR, 2009, 550 s. ISBN 978-80-7357-473-4. s. 101

tedy vrátit cenu poníženou o opotřebení věci, anebo cenu dle aktuální nové cenové hladiny.

Odstoupení od smlouvy se provádí jednostranným prohlášením kupujícího. Není tedy třeba dalšího ujednání s prodejcem a odstoupení od smlouvy je účinné od okamžiku, kdy bylo předáno popřípadě doručeno prodávajícímu, anebo bylo učiněno vůči prodávajícímu. Pro účely lepší prokazatelnosti je vhodné odstoupení od smlouvy provést písemnou formou. Předejde se tak možným sporům v budoucnosti.

Speciálním případem je úprava odstoupení od smlouvy v případě smluv uzavíraných některým z prostředků komunikace na dálku – tedy v případě tzv. distančních smluv. Distanční smlouvy jsou upraveny v § 53 občanského zákoníku. S distančními smlouvami se pojí tzv. informační povinnost vůči spotřebiteli. Tu upravuje § 53 odst. 4 občanského zákoníku. Jedná se zejména o: název/jméno podnikatele, jeho IČO, sídlo (adresu), název a hlavní charakteristiku zboží, cenu, z níž musí vyplývat, zda je konečná či nikoli, náklady na dodání, způsob platby, dodání nebo plnění, poučení o právu na odstoupení od smlouvy. Dnes je běžnou praxí, že tyto informace jsou součástí všeobecných obchodních podmínek dodavatele, který je povinen s nimi spotřebitele před nákupem seznámit.

V případě distančních smluv má spotřebitel právo na odstoupení od smlouvy ve lhůtě 14 dnů, přičemž odstoupení by mělo být písemné (nejlépe doporučeně s dodejkou) na adresu sídla podnikatele, s informací o odstoupení od smlouvy ve smyslu § 53 odst. 7 občanského zákoníku. Toto odstoupení musí být podnikateli ve lhůtě 14 dnů doručeno, pokud mu dojde 15. den a nebo později, právo na vrácení zboží zaniká. NOZ zavádí nově procesní lhůtu, postačí tedy, pokud je 14 den odevzdáno poskytovateli poštovní licence, nikoli dodáno podnikateli.

U některých distančních smluv není odstoupení od smlouvy ve zvyrodně 14 denní době možné. Výjimky upravuje § 53 odst. 8 občanského zákoníku; takovou výjimkou jsou: časopisy, noviny, periodika, smlouvy spočívající v loterii a hrách, audio/video nahrávky, software – pokud byl narušen jejich obal, zboží na zakázku, upraveného podle přání spotřebitele, zboží podléhajícího rychlé zkáze, služby, s jejichž

plněním bylo se souhlasem spotřebitele započato před uplynutím 14 dnů na odstoupení od smlouvy, služby, jejichž cena závisí na výchylných finančního trhu nezávisle na vůli dodavatele.

Prodávající často argumentují tím, že odstoupení od smlouvy ve 14 denní lhůtě není možné rovněž v případech, kdy kupující zakoupí zboží přes internet a poté si ho vyzvedne v kamenné prodejně dodavatele. Domnívají se, že v takovém případě má kupující možnost se s výrobkem při převzetí na prodejně seznámit, prohlédnout si ho, a tudíž mu nemůže sloužit ochrana, kterou zákon poskytuje spotřebiteli, který zakoupil zboží distančním způsobem a neměl možnost si ho prohlédnout osobně. Takový výklad je však mylný a v případě, že tak podnikatel postupuje, vystavuje se pokutě ze strany České obchodní inspekce. Podstatné zde je, že k uzavření smlouvy došlo distančním způsobem nikoli skutečnost, že kupující si nechá zaslat zboží na prodejnu, kde si ho vyzvedne. To je pouze způsob doručení, nikoli uzavření smlouvy.

7.2.2.2 Práva kupujícího při vadě neodstranitelné

U vad neodstranitelných se musí opět rozlišit, jestli se jedná o vadu neodstranitelnou, která brání tomu, aby mohla být věc užívána řádně jako věc bez vady, či nikoliv.

V případě, že se jedná o **vadu neodstranitelnou bránící řádnému užívání věci**, má kupující tyto nároky:⁶¹

- právo na výměnu věci
- právo odstoupit od smlouvy

Kupující si může sám zvolit, který z těchto dvou nároků využije.

Ta samá práva má kupující k dispozici i v případě, kdy uplatněná vada, která lze odstranit, nebyla včas opravena. Taktéž lze tyto práva uplatnit, pokud se některá

⁶¹ § 622 odst. 2 OZ

odstranitelná vada či odstranitelné vady objeví po opravě opakovaně, a z tohoto důvodu nelze věc řádně užívat. V případě, že se jedná o stejný charakter vady, může kupující uplatňovat právo z odpovědnosti jako za vadu neodstranitelnou, pokud se ta samá vada objeví po opravě ještě dvakrát. V případě různých vad pak soudní praxe dovodila, že čtyři vady, které se postupně projeví, mají také charakter vady bránící řádnému užívání věci, a tedy zakládají práva stejná jako vada neodstranitelná.

V případě, že se jedná o **vadu neodstranitelnou nebránící řádnému užívání věci**, má kupující tyto nároky:⁶²

- právo na výměnu věci
- právo na přiměřenou slevu z ceny
- právo odstoupit od smlouvy

Pokud je to možné a vhodné, preferovaným řešením je výměna věci. V případě, že není vada řešena výměnou věci, má kupující možnost odstoupit od smlouvy, případně žádat přiměřenou slevu z ceny věci.

Práva z odpovědnosti za vady daná zákonem jsou výlučná, nelze tedy po prodávajícím požadovat další způsoby řešení, i když prodávající může dobrovolně vyjít kupujícímu vstříc i nad rámec povinností zakotvených zákonem. Často uváděným příkladem bývá svévolná oprava věci kupujícím a následné požadování nákladů na opravu. Ať už by opravu kupující prováděl sám, anebo si nechal věc opravit ve specializované opravně, prodávající nemá povinnost mu tuto opravu proplatit. Stejně tak nemůže prodávající po kupujícím požadovat, aby si věc nechal v jiném servisu opravit s tím, že mu opravu proplatí. Pokud se navíc kupující pokusí věc opravit vlastními silami, prodávající již nemusí věc v rámci záruky přijmout z důvodu předchozího zásahu do věci kupujícím.⁶³

⁶² § 622 odst. 3 OZ

⁶³ MASTELA, Martin. Občanský zákoník v dotazech a odpovědích, k 1. 6. 2011: komentář formou otázek a odpovědí: příklady z judikatury a z praxe: související zákony č. 116/1990 Sb. a č. 72/1994 Sb. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011, 695 s. ISBN 978-80-7263-682-2. s. 467

V neposlední řadě je ještě vhodné zmínit skutečnost, že se kupující nemůže svým prohlášením, či smluvní dohodou s prodávajícím předem svých práv z odpovědnosti za vady vzdát. K jakýmkoliv podobným ujednáním se přistupuje takovým způsobem, jako by neexistovaly.⁶⁴ Kogentností této úpravy a práv vzniklých z odpovědnosti za vady věci se zákonodárce snaží chránit slabší smluvní stranu, u které se předpokládá, že nemá tak velké zkušenosti a znalosti jako prodávající. Zároveň tak prodávající nemůže zneužít případné neznalosti či nezkušenosti kupujícího-laika ve svůj prospěch a zbavit se svých povinností vyplývajících z odpovědnosti za vady.

7.3 Další právní důsledky týkající se odpovědnosti za vady věci prodané

Vyjma právních nároků přímo spjatých s uplatněním odpovědnosti za vady a zaměřených na narovnání smluvního vztahu mezi kupujícím a prodávajícím existují i další práva, která jsou s odpovědností za vady blízce spjatá. Jsou jimi nárok na náhradu nákladů a nárok na náhradu škody.

7.3.1 Nárok na náhradu nákladů

Při uplatňování práv z odpovědnosti za vady zpravidla vznikají náklady jak na straně prodávajícího, který se musí vypořádat s vadou, tak na straně kupujícího, jenž práva z odpovědnosti uplatňuje. Protože prodávající má povinnost vady odstranit, či je vyřešit jiným zákonným způsobem bezplatně, nemá na náhradu s tím spojených nákladů nárok. Je to i celkem logické, neboť hlavním smyslem právního institutu odpovědnosti za vady je zajistit, aby došlo k řádnému plnění dojednané smlouvy, či alespoň spravedlivému vyrovnání. Bylo by nepatřičné sankcionovat kupujícího za to, že mu prodávající prodal věc, která má vady.

⁶⁴ § 627 odst. 3 OZ

Občanský zákoník v § 598 stanoví, že kupující má právo na úhradu nutných nákladů, které mu vznikly v souvislosti s uplatněním práv z odpovědnosti za vady.⁶⁵ Vzhledem k tomu, že pojem nutných nákladů není blíže specifikován, vyvstává přirozeně otázka, co jsou náklady nutné, a na co má kupující nárok při uplatňování náhrady nákladů. Podle současné judikatury a právní teorie má kupující právo pouze na úhradu účelně vynaložených nákladů, které bylo nezbytné vynaložit pro uplatnění jeho práv z odpovědnosti za vady. Nutnost nákladů by se posuzovala v konkrétním případě individuálně v závislostech na okolnostech případu a charakteru věci, u které kupující právo uplatňuje. Typicky by se pak jednalo o tyto náklady:

- náklady spojené s přepravou věci prodávajícímu (poštovné, balné)
- náklady spojené s demontáží věci
- odborná prohlídka nutná ke zjištění vady

Pro individuální posouzení nutnosti těchto nákladů se bude vycházet z dané situace. Zatímco poslání věci k reklamaci zásilkovou službou by tedy bylo bráno jako smysluplný náklad, dovezení menší věci na velkou vzdálenost pomocí taxislužby již pravděpodobně přiměřený a tedy nutný náklad nebude. V jiné situaci pak zase náklady na dopravu taxislužbou či automobilem mohou být brány jako oprávněné, pokud je například věc na přepravu pomocí zásilkové služby moc velká, a z důvodu váhy či neskladnosti nelze smysluplně po kupujícím požadovat, aby věc přivezl svépomocí například hromadnou dopravou. V případech velmi objemných věcí či věcí, které jsou integrální součástí nějakého většího celku, samozřejmě také připadá v úvahu oprava na místě u kupujícího. Problematiku nároku na náhradu nákladů při uplatnění reklamace lze shrnout tak, že by se mělo jednat o náklady reálně nutné. V případě více alternativ na dopravu věci určené k opravě, pak může prodávající uhradit jen náklady nutné pro nákladově vhodnější variantu. Spotřebitel však zároveň nemůže být nucen použít dopravu místním autobusem místo vlastního automobilu jenom z důvodu nižší ceny.⁶⁶

⁶⁵ § 598 OZ

⁶⁶ Tomančáková, B. Ochrana spotřebitele v praxi. s. 66

Jiné náklady spojené s náhradou prostředků vynaložených na uplatnění reklamace za nutné považovány nejsou.⁶⁷ Jedná se například o již výše zmíněné svévolné opravení věci kupujícím a následné požadování proplacení opravy. Náhrada nákladů při případném soudním sporu by se ustanoveními o nutných nákladech pro uplatnění odpovědnosti za vady také neřídila.

Pro úspěšné uplatnění nároku na úhradu nákladů je důležité dodržet zákonnou lhůtu. Uplatní se zde obecná ustanovení § 509 odst. 1 OZ. Oprávněný má právo na úhradu nutných nákladů, pokud je uplatní nejpozději do jednoho měsíce po uplynutí doby, ve které je třeba vytknout vady.⁶⁸ V opačném případě mu právo na úhradu nákladů zanikne. U kupní smlouvy stanovuje § 599 odst. 1 OZ lhůtu pro uplatnění náhrady nutných nákladů u soudu stejnou, jaká je pro uplatnění vad. Protože ustanovení o prodeji zboží v obchodě lhůtu pro uplatnění náhrady neobsahují, domnívám se, že lze na tyto případy použít obecnou úpravu dle OZ.

7.3.2 Nárok na náhradu škody

Právo na náhradu škody je samo o sobě nezávislé na právu vznikajícím z odpovědnosti za vadu a řídí se vlastními pravidly. Tyto dva druhy odpovědnosti se však dostanou do souvislosti v případě, že vada věci má za následek způsobení další škody.

Nárok na náhradu škody vychází z obecné odpovědnosti za škodu podle § 420 OZ. Zároveň je však tato oblast upravena i zákonem o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku č. 89/2012 (ZOŠZV). Tento právní předpis je ve vztahu speciality vůči obecné úpravě. Ačkoliv má tedy úprava dle ZOŠZV přednost, podpůrně se užití i ustanovení občanského zákoníku. § 10 odst. 1 ZOŠZV na OZ přímo odkazuje, zatímco § 10 odst. 2 dává poškozenému možnost volby, zda bude uplatňovat právo na náhradu škody dle tohoto zákona či podle obecné úpravy odpovědnosti za škodu.

⁶⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 33 Odo 473/2001

⁶⁸ § 509 odst. 1 OZ

Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku byl v souvislosti s novelizací občanského práva zrušen.

ZOŠZV je založen na objektivní odpovědnosti výrobce za škodu s možností zproštění odpovědnosti na základě taxativního výčtu v § 5. Výrobce se může zprostit odpovědnosti, pokud prokáže, že (citováno slovy zákona):

- výrobek neuvedl na trh
- s přihlédnutím k okolnostem lze důvodně předpokládat, že vada výrobku, která způsobila škodu, neexistovala v době, kdy výrobce uvedl výrobek na trh, nebo nastala později
- výrobek nevyrobil pro prodej nebo jinou formu použití pro podnikatelské účely, ani že výrobek nebyl vyroben nebo jím šířen v rámci jeho podnikatelské činnosti
- vada výrobku je důsledkem plnění těch ustanovení právních předpisů, která jsou pro výrobce závazná
- stav vědeckých a technických znalostí v době, kdy uvedl výrobek na trh, neumožnil zjistit jeho vadu.

Výrobce součásti výrobku se pak odpovědnosti zprostit, jestliže prokáže, že vada byla způsobena konstrukcí výrobku, do něhož byla součást výrobku zapracována, nebo byla způsobena chybným návodem k výrobku.

Výrobce se také odpovědnosti zcela nebo částečně zprostit, jestliže prokáže, že vznik škody způsobil svým jednáním nebo opomenutím poškozený nebo osoba, za kterou je poškozený odpovědný.⁶⁹

U obecné odpovědnosti za vadu dle § 420 OZ je naopak možnost se odpovědnosti zprostit, pokud odpovědná osoba prokáže, že škodu nezavinila. Pro naplnění

⁶⁹ § 5 zákona č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku

odpovědnosti dle ZOŠZV je nutné, aby bylo splněno několik předpokladů. Tyto předpoklady jsou:

- existence vady výrobku
- existence škody
- příčinná souvislost mezi vadou výrobku a škodou

Výrobek je dle ZOŠZV vadný, jestliže z hlediska bezpečnosti jeho užití nezaručuje vlastnosti, které lze od něj oprávněně očekávat: na základě prezentace výrobku; předpokládaného účelu, ke kterému má sloužit; a doby, kdy byl uveden na trh.⁷⁰

Mezi zvláštnosti patří omezení minimální škody, kterou výrobce dle ZOŠZV hradí. Škoda, kterou je výrobce povinen nahradit, je pouze ta v částce převyšující 500 EUR dle aktuálního devizového kurzu ČNB. Ačkoliv ZOŠZV mluví o výrobcí, tento pojem je definován velmi široce. Výrobce se tedy rozumí vyjma samotného výrobce i prodejce a dovozce, pokud nemůže být výrobce určen.⁷¹

Právo na náhradu škody podléhá promlčecí lhůtě tří let ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o škodě, anebo tak lze důvodně předpokládat. Jedná se tedy o subjektivní promlčecí lhůtu. Samotné právo na náhradu škody pak zaniká uplynutím 10 let ode dne, kdy výrobce uvedl na trh vadný výrobek, který způsobil škodu.⁷²

Při výběru úpravy, podle které se vyplatí poškozenému právo za škodu vymáhat, bychom se museli rozhodnout dle konkrétního případu. Obecně je dle mého názoru vhodnější postupovat dle ZOŠZV, pokud je pravděpodobné, že se poškozenému podaří prokázat vadu dle § 4 ZOŠZV. Není totiž potřeba prokazovat zavinění výrobce, což může být v praxi často problém. Protože zde nicméně nese důkazní břemeno poškozený, bude opravdu záviset na okolnostech případu a na skutečnosti, zda se

⁷⁰ § 4 ZOŠZV

⁷¹ § 2 ZOŠZV

⁷² § 9a ZOŠZV

poškozenému podaří prokázat, že výrobek z hlediska bezpečnosti nesplňuje potřebné vlastnosti.

Ustanovení § 600 OZ týkající se kupní smlouvy stanoví, že právo na náhradu škody není uplatněním práv z odpovědnosti dotčeno.⁷³ Jak nárok z odpovědnosti za vadu, tak i nárok z odpovědnosti za škodu se tedy vzájemně nevylučují a jsou nezávislé. Zde dochází k určité změně v souvislosti s NOZ, o čemž se zmíním v části 9.

8 Uplatnění práv z odpovědnosti za vady a další možnosti řešení sporů

Pro řádné uplatnění práv z odpovědnosti za vady je třeba, aby kupující tyto vady prodávajícímu oznámil, respektive vytknul, a splnil tak notifikační povinnost. Proces řádného oznámení a vytknutí vad je běžně nazýván reklamací. Reklamace se však nevztahuje na uplatnění vad ve všech případech, nýbrž jen při prodeji v obchodě a v dalších případech, kde si to například strany dohodnou nad rámec zákonné odpovědnosti.

8.1 Uplatnění práv z odpovědnosti za vady

Uplatnění práv z odpovědnosti za vady je jednostranným právním úkonem kupujícího vůči prodávajícímu. Aby byl tento právní úkon platný, musí uplatnění vady splňovat některé základní parametry. Těmi se rozumí:

- lhůta
- místo
- osoba
- forma a náležitosti

⁷³ § 600 OZ

8.1.1 Lhůta pro uplatnění vad

Vzhledem k víceúrovňové úpravě odpovědnosti za vady a více druhům odpovědnosti za vady není v zákoně jednotná lhůta pro všechny případy uplatnění vady. Kupující musí obecně uplatnit vady bez zbytečného odkladu. Tento termín není přímo definovaný, takže se jedná spíše o lhůtu pořádkovou, která nezpůsobí nemožnost uplatnění vady. Na druhou stranu, pokud například kupující neuplatní včas a bez zbytečného odkladu určitou postupně se zhoršující vadu, a díky tomu dojde k dalšímu poškození věci, prodávající může reklamaci zamítnout. Příkladem by mohlo být poškození obuvi, které kupující neuplatní včas a při jejím dalším užívání dojde k jejímu znehodnocení či nemožnosti opravy.⁷⁴

Další druh lhůty je již prekluzivní a její zmeškání má za následek zánik odpovědnosti za vady. Samotná délka lhůty je odlišná podle toho, zda jde o zákonnou nebo záruční odpovědnost. Stejně tak může být rozdílná lhůta založená zákonem a ta, která je založena smlouvou či jednostranným prohlášením prodejce. Počátek běhu lhůty však zůstává stejný, a to jest od převzetí věci kupujícím.

Pro kupní smlouvy obecně je základní lhůta šest měsíců podle § 599 OZ. V případě krmiv je tato lhůta tři týdny a u vad zvířat šest týdnů od převzetí věci.⁷⁵

Pro uplatnění odpovědnosti za vady při prodeji zboží v obchodě hraje v praxi větší roli záruční odpovědnost. Zde je pak nyní obecně záruční lhůta pro spotřební zboží 24 měsíců. Původní zkrácení lhůty na 8 dní při prodeji potravinářského zboží, 3 týdny pro prodej krmiv a 6 týdnů pro prodej zvířat bylo novelou odstraněno.

Ačkoliv oba druhy odpovědnosti přináší kupujícímu podobná práva, dle mého názoru může být u některých vad pro spotřebitele v prvních šesti měsících výhodnější použít zákonnou odpovědnost za vady. Zde se totiž předpokládá, že rozpor s kupní

⁷⁴ MASTELA, Martin. Občanský zákoník v dotazech a odpovědích, k 1. 6. 2011: komentář formou otázek a odpovědí: příklady z judikatury a z praxe: související zákony č. 116/1990 Sb. a č. 72/1994 Sb. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011, 695 s. ISBN 978-80-7263-682-2. s. 467

⁷⁵ § 599 OZ

smlouvou, který se během šesti měsíců ode dne převzetí projeví, existoval již při převzetí. Tato právní fikce neplatí, pokud se prokáže opak, anebo pokud to odporuje povaze věci. Na druhé straně záruční odpovědnost je možné zajisté vztáhnout na širší rozsah vad, protože pokrývá i záruku toho, že bude věc během záruční doby splňovat vlastnosti podle uzavřené smlouvy. Jak již bylo řečeno, u některých věcí je životnost zboží kratší než délka záruční lhůty, a v tomto případě tedy nemusí být celá záruční lhůta využitelná.

U některých speciálních případů prodeje zboží v obchodě také občanský zákoník upravuje odlišnou délku lhůty pro uplatnění vad. U věcí použitých je lhůta 24 měsíců, lze ji však smluvně zkrátit na jeden rok, pokud se tak strany domluví. U rychle se kazících věcí je potřeba vytknout vadu hned následující den po koupi.

Lhůta je také zachována, pokud ji oprávněný vytkne v návrhu na zahájení občanského soudního řízení a tento návrh byl i v požadované lhůtě řádně doručen.

8.1.2 Místo uplatnění vady

Kupující uplatňuje práva z odpovědnosti za vady zásadně u prodávajícího, se kterým uzavřel smlouvu. Pokud se tedy jedná o prodej zboží v obchodě, bude místem uplatnění vady provozovna prodávajícího. Tím je myšlen fyzický obchod prodejce, stánek či pobočka. Podle zákona o ochraně spotřebitele má navíc prodávající povinnost reklamaci přijmout a vyřídit ve kterékoliv své provozovně, v níž je přijetí reklamace možné s ohledem na podobný sortiment prodávajícího zboží či poskytovaných služeb.⁷⁶ V konkrétním případě velkých obchodních řetězců tak lze uplatnit vadu v kterékoliv jejich prodejně.

Čas pro uplatnění vad by se měl shodovat s provozní dobou daného obchodu. ZOS v § 19 odst. 2 totiž stanoví, že by v provozovně měl být pracovník oprávněný vyřizovat reklamace přítomný po celou provozní dobu. V praxi mají často obchodníci dobu, kdy

⁷⁶ § 19 ZOS

může zákazník reklamace uplatňovat kratší, než je standardní otevírací doba. Tento postup tedy není v souladu se zákonem a kupující by měl mít možnost reklamaci vyřídit kdykoliv během provozní doby.

Zákon na ochranu spotřebitele dokonce nezajištění přítomnosti pracovníka oprávněného vyřizovat reklamace považuje za správní delikt.⁷⁷ Za tento správní delikt lze dle téhož zákona uložit sankci až do výše 1 000 000 korun českých.

I z této úpravy týkající se místa a času uplatnění práv z odpovědnosti za vady existuje výjimka. V záručním listu může být po domluvě uvedena jiná osoba, která je oprávněná k provádění oprav prodaného zboží. V daném případě musí kupující vadu a požadavek na její opravu uplatňovat u osoby napsané v záručním listu. Ostatní práva pak dále uplatňuje u prodávajícího. Této možnosti však nelze zneužívat, osoba pověřená pro přijímání a provádění oprav by měla být v místě blízkém provozovně prodávajícího, či se nacházet v místě vhodnějším pro kupujícího.

Jak částečně vyplývá z předchozího odstavce, prodávající by měl o místě pro uplatnění reklamace kupujícího informovat. Tato povinnost vyplývá z § 13 ZOS, podle kterého má prodávající řádně informovat kupujícího o rozsahu, podmínkách a způsobu uplatnění odpovědnosti za vady výrobků a služeb. To samé platí o podmínkách uplatnění rozporu s kupní smlouvou.⁷⁸

V případě prodeje mimo ohlášenou provozovnu je vyjma informační povinnosti dle § 13 ZOS prodávající povinen poskytnout ještě další informace. Těmi jsou zejména název nebo jméno a adresa prodávajícího, kde může spotřebitel i po ukončení takového prodeje nebo poskytování služeb uplatnit reklamaci.⁷⁹

Komplikací uplatnění vad z prodeje věci může být situace, kdy prodejce, se kterým kupující uzavřel smlouvu, již ukončil svoji činnost. I na tento případ však zákon pamatuje. Do konce roku 2010 byla tato situace upravena v zákoně o ochraně

⁷⁷ § 24 odst. 7 písm. S ZOS

⁷⁸ § 13 ZOS

⁷⁹ § 19 odst. 4 ZOS

spotřebitele, ustanovení § 14. Ten by však novelizací zrušen a nyní je úprava řešena v zákoně o živnostenském podnikání č. 455/1991 Sb.

Podle úpravy zákona o živnostenském podnikání je podnikatel povinen oznámit ukončení své činnosti živnostenskému úřadu, pod jehož obvod provozovna spadala. Zároveň s tím by měl oznámit i novou adresu, kde je možné reklamace a další nároky spojené s odpovědností za vady uplatnit.

Kupující má tedy v podobné situaci na výběr z více možností. Za prvé se může pokusit uplatňovat nároky z reklamace u dovozce, případně výrobce daného zboží. Může také kontaktovat příslušný živnostenský úřad a zde se informovat, kde je po ukončení činnosti daného prodávajícího možné následné reklamace uplatňovat. Pokud nebude žádná z těchto možností úspěšná, musel by se pak obrátit na soud a domáhat se svých práv zde.

8.1.3 Osoba oprávněná k uplatnění nároků z odpovědnosti za vady

V praxi často řešenou situací je i otázka, kdo vlastně může nároky z odpovědnosti za vady uplatňovat. Smlouvu obecně mezi sebou uzavírají kupující a prodávající. Právní úprava se snaží v této situaci ochraňovat kupujícího a zajistit, aby došlo k řádnému plnění smyslu a účelu smlouvy. Často ale nastává situace, kdy původní kupující věc ještě během záruční doby prodá třetí osobě. Je následně i tato osoba oprávněná k uplatnění práv z odpovědnosti za vady?

Abychom mohli na tuto otázku odpovědět, musíme opět odpovědnost za vady rozdělit na zákonnou a záruční. Obecně platí, že prodávající odpovídá za vady věci oproti řádnému stavu dle kupní smlouvy pouze kupujícímu. V případě zákonné odpovědnosti by to problém být neměl. Třetí osoba, která si věc koupí od původního kupujícího, může vady, jež měla věc při převzetí, uplatňovat vůči původnímu kupujícímu a tedy novému prodávajícímu. V případě zákonné odpovědnosti za vady má tedy třetí osoba, nový kupující, možnost standardně uplatnit vady, které existovaly při převzetí věci.

V případě záruční odpovědnosti je již situace komplikovanější. Záruční odpovědnost je typická při prodeji zboží v obchodě a je založena na tom, že prodávající odpovídá i za vady, které se na věci během záruční lhůty vyskytnou. Smlouvu uzavírá prodávající s kupujícím a prodávající tedy ručí pouze tomu kupujícímu, se kterým smlouvu uzavřel. To, že právo ze záruky nepřechází na nového kupujícího, rozhodl i krajský soud v Ostravě ve svém rozhodnutí.⁸⁰ Ten v daném případě rozhodl, že převodem vlastnického práva na nového nabyvatele nedochází zároveň k převodu práv z odpovědnosti prodávajícího za vady. Tato práva totiž náleží pouze kupujícímu, účastníku původního smluvního vztahu k nápravě újmy, která mu vznikla v souvislosti s vadným plněním oproti původní smlouvě. Dle názoru soudu se tedy nejedná o právo věcné, které lze dále převést na nového kupujícího.

Uvedené rozhodnutí soudu svého času rozvířilo diskuzi, jestli je právo z odpovědnosti za vady opravdu spjaté pouze s původním kupujícím a jeho osobou, anebo jestli je nedílnou součástí vlastnictví dané věci. Velká část právnické obce zastávala názor, že při převádění vlastnického práva dochází automaticky i k převedení práv za vady. Argumentem bylo značné znevýhodnění nového majitele oproti původnímu tím, že nebude schopen bez součinnosti původního kupujícího svá práva účinně uplatnit u původního prodávajícího. Nový nabyvatel bude moci uplatnit pouze standardní zákonnou odpovědnost vůči původnímu kupujícímu (novému prodávajícímu). Bude tak mít možnost uplatňovat pouze vady existující v době převzetí věci a také bude mít kratší lhůtu pro jejich uplatnění.

Ve stejné situaci se ocitnou dokonce i manželé. Ačkoliv se věc stává součástí společného jmění manželů, pokud se nedohodnou jinak, například předmanželskou smlouvou, práva z odpovědnosti za vady bude opět moci uplatnit pouze původní kupující.

To, že na nového nabyvatele nepřechází práva ze záruční odpovědnosti za vady, však neplatí v případě dědictví. U dědictví totiž dědic vstupuje do všech práv

⁸⁰ Rozhodnutí krajského soudu v Ostravě, sp. zn. 10 Co 70/77

a povinností zůstavitele a dle rozhodovací praxe soudů tedy na dědice, nového nabyvatele, přecházejí i práva vyplývající z odpovědnosti za vady.

Existují ale i závažné argumenty podporující původní rozhodnutí soudu o nepřecházení práv z odpovědnosti za vady na nového nabyvatele. Pokud by tato práva na nového nabyvatele opravdu přecházela, muselo by se vyřešit několik problémů. Prvním je fakt, že by nový nabyvatel vlastně mohl odstoupit od smlouvy, kterou vůbec neuzavřel. Dalším je případné určení ceny pro výpočet slevy či pro případ odstoupení od smlouvy. Nový nabyvatel ve většině případů nakoupí věc levněji, než kolik byla původní cena. V případě vrácení plné ceny by tedy došlo z jeho strany k bezdůvodnému obohacení. Obecně lze také argumentovat, že ochranná ustanovení pro prodej zboží v obchodě spotřebiteli, by měla chránit a sloužit pouze kupujícímu, který smlouvu uzavíral. Nový kupující už uzavírá standardní kupní smlouvu se sobě rovným, není tedy třeba ho dále chránit jako znevýhodněnou stranu.

Řešením pro možnost uplatnění záručních vad novým kupujícím je udělení plné moci původním kupujícím. Ta by opravňovala nového nabyvatele k uplatnění práv z odpovědnosti i u původního prodejce. Podobně by se dalo řešit uplatnění záruční odpovědnosti u věci, která je sice součástí společného jmění manželů, ale práva chce uplatnit osoba, která původní smlouvu neuzavřela. V obou případech ale samozřejmě závisí na tom, zda původní kupující bude spolupracovat a dobrovolně plnou moc poskytnout.

8.1.4 Forma a náležitosti uplatnění vady

Zákon nepředepisuje povinnou formu pro uplatnění vady kupujícím. Reklamací lze uplatnit osobně, písemně a dokonce pomocí prostředků komunikace na dálku (telefon, fax, elektronická pošta). Jak pro případnou budoucí možnost uplatnění práv za vady u soudu, tak i s ohledem na potvrzení o stavění záruční lhůty je vhodné, aby byla reklamacie podána písemně, anebo o ní bylo sepsáno písemné potvrzení.

Standardně při reklamaci prodávající s kupujícím sepíše reklamační protokol. Ten by měl obsahovat základní informace:

- identifikační údaje prodávajícího a kupujícího
- popis a identifikace reklamované věci
- popis vady, kterou kupující uplatňuje
- datum prodeje, uplatnění reklamace a termín jejího předpokládaného vyřízení
- požadovaný způsob vyřízení reklamace
- podpisy kupujícího a prodávajícího

Pro uplatnění práv z odpovědnosti za vadu je potřeba vytykané vady dostatečně specifikovat, aby bylo jasné, co oprávněný vytýká. Není tedy dostatečné předat věc s tím, že je vadná bez dalšího upřesnění.

Je také určitě vhodné dobře popsat věc a její stav při uplatnění reklamace. V praxi se může stát, a z vlastní zkušenosti mám vyzkoušené, že se věc může po vyřízení reklamace vrátit poškozená. Je tedy dobré si při přebírání věc velmi dobře prohlédnout a detailní popis stavu věci při uplatnění reklamace pomůže v případě, kdy kupující bude chtít například uplatnit náhradu z poškození věci převzaté.

V neposlední řadě musí také kupující při uplatnění vady říct, jakým způsobem chce, aby byla reklamace vyřešena. Pokud by kupující s prodávajícím nesepsali reklamační protokol, je zajisté vhodné, nechat si alespoň písemně potvrdit, že byla věc převzata k reklamaci, její stav a vady, které oprávněný uplatňuje a datum reklamace.

8.2 Vyřízení reklamace

V obecných ustanoveních OZ týkajících se kupní smlouvy sice není doba pro vyřízení reklamace specifikována, lze ale dovodit, že by se tak mělo stát bez zbytečného odkladu. Pro případ prodeje zboží v obchodě je lhůta specifikována v ZOS. Podle § 19 odst. 1 ZOS rozhodne prodávající, či jím pověřený pracovník o reklamaci ihned, ve složitějších případech pak do tří dnů. Rozhodnutím se zde rozumí buď odmítnutí reklamace, či její přijetí. Přijetí reklamace je pouze utvrzení, že byla práva z odpovědnosti za vady uplatněna řádně a prodávající se jí bude tedy dále zabývat.

Poté, co prodávající reklamaci přijme, musí ji vyřídit bez zbytečného odkladu. Reklamacie včetně samotného odstranění vady musí být vyřízena nejpozději do 30 dnů.⁸¹ Pokud prodávající do této doby reklamaci nestihne vyřídit, spotřebitel získává stejná práva, jako by měla věc vadu neodstranitelnou.

Lhůta pro vyřízení reklamacie může být dohodou prodávajícího se spotřebitelem prodloužena. Z vlastní zkušenosti vím, že se to celkem běžně stává. Někteří prodejci mají ve svém standardizovaném reklamačním protokolu zakomponované prodloužení lhůty, například na dvojnásobek lhůty běžné. Podepsáním protokolu tedy spotřebitel automaticky souhlasí i s delší lhůtou na vyřízení reklamacie. Vzhledem k tomu, že na to někteří méně solidní prodejci nemusí spotřebitele upozornit, je vždy vhodné si reklamační protokol dobře pročíst a podobná ustanovení, se kterými spotřebitel nesouhlasí, před podepsáním vyškrtnout.

Vyřízení reklamacie probíhá následně tak, že ji prodávající buď uzná, anebo zamítne. Pokud ji uzná, vyřeší se reklamacie podle dohody stran v reklamačním protokolu. O vyřízení reklamacie následně prodávající vydá kupujícímu potvrzení včetně data a způsobu jejího vyřízení. V případě, že prodávající reklamaci zamítne, udá důvod zamítnutí. Pokud byla vada odstraněna opravou, vydá o tom prodávající potvrzení.

8.3 Řešení odpovědnosti za vady soudní cestou

Pokud je reklamacie odmítnuta či zamítnuta a s prodávajícím se nelze domluvit na jiném řešení, je další možností obrany občanskoprávní žaloba. Pro úspěšné uplatnění svých práv u soudu musí kupující nejprve splnit samotnou prekluzivní lhůtu pro uplatnění vad. Jak jsem již zmiňoval, lhůta je zachována, i pokud vady oprávněný vytkne v návrhu na zahájení soudního řízení a tento návrh je stále ještě v potřebné lhůtě doručen prodávajícímu.

⁸¹ § 19 odst. 3 ZOS

Možnost uplatnění nároku z odpovědnosti za vady u soudu podléhá dle § 508 OZ a § 101 OZ promlčecí lhůtě tří let.⁸² Lhůta začíná běžet od doby, kdy kupující vadu vytknul u prodávajícího. V závislosti na tom, čeho se kupující konkrétně domáhá, bude vypadat i samotný obsah žaloby.

8.4 Alternativní možnosti řešení sporů z odpovědnosti za vady

Na tomto místě je zajisté vhodné zmínit i další alternativy pro možnosti řešení sporů vzniklých při uplatňování odpovědnosti za vady.

8.4.1 Znalecký posudek

Pokud preferujeme smírné řešení sporů, je u prodejcem zamítnuté reklamace při uplatňování práv z odpovědnosti za vadu velmi vhodné využít znalecký posudek. Prodejce sice nemusí posudek znalce respektovat a tento tedy nemá žádný formální dopad, je to ale velmi silný argument kupujícího vůči prodávajícímu. Ačkoliv není vzhledem k ceně znaleckého posudku jeho použití v mnoha situacích samozřejmé, jedná se vyjma soudního sporu o vhodný prostředek při řešení sporu.

Za prvé je stav věci a její případné vady potvrzen nezávislou osobou, která je specialistou v dané oblasti. Za druhé je to i jistý signál prodávajícímu, že se kupující nebojí domáhat svých práv. Kupující nicméně není povinen znalecký posudek předložit, protože důkazní břemeno je na prodávajícím. I pokud znalecký posudek prodejce nerespektuje a svůj zamítavý názor vůči uplatněné reklamaci nezmění, může být znalecký posudek použit při případném soudním sporu.

V případě, že věc dojde až k soudnímu sporu, je velmi pravděpodobné, že si vlastní znalecký posudek nechá vypracovat i prodávající. Soud pak velmi často nechává vypracovat ještě další nezávislý posudek a dochází k jejich konfrontaci.

⁸² § 508 OZ, § 101 OZ

8.4.2 Další alternativní možnosti řešení sporů

Další možností pro mimosoudní řešení sporů je mediace a rozhodčí řízení.

Mediace je méně formalizovaný způsob alternativního řešení sporu, při kterém třetí, nezávislá osoba, funguje jako prostředník mezi stranami sporu a pomáhá jim dospět ke společnému řešení. Tato nezávislá osoba může, ale nemusí být specialistou v daném oboru. V každém případě funguje mediace na bázi dobrovolnosti a strany tedy dohodnuté řešení můžou, ale nemusí respektovat.

U rozhodčího řízení se také jedná o dobrovolný způsob řešení sporu. Strany se však předem zavazují, že budou rozhodnutí rozhodce respektovat. Jedná se již o více formální proces, který se řídí příslušnými právními předpisy (zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů). Stále je však řešení sporu pomocí rozhodčího řízení levnější a rychlejší než u běžného soudního řízení.

Od novely zákona o rozhodčím řízení z dubna roku 2012 nesmí být rozhodčí doložka součástí spotřebitelské smlouvy a má nový obsah. Pokud je rozhodčí doložka sjednána, pak je platná pouze, pokud je sjednána samostatnou vedlejší rozhodčí smlouvou. NOZ tedy toto pravidlo nezavádí, ale ve svých ustanoveních týkajících se distančních smluv na něj reaguje a nově zavádí, že pokud rozhodce rozhodne spotřebitelský spor v rozporu s právními předpisy na ochranu spotřebitele, ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem, soud bude moci rozhodčí nález zrušit.

Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR se dále s dalšími organizacemi podílí na projektu mimosoudního řešení spotřebitelských sporů. Vyjma mediace a rozhodčího řízení je k dispozici i třetí pilíř, a to takzvané kvalifikované rady. V současné době je sice přijímání podání zastaveno, nicméně se očekává, že by do budoucna měla být podobná možnost opět k dispozici.⁸³ I v tomto případě je řešení na bázi dobrovolnosti.

⁸³ Ministerstvo průmyslu a obchodu. Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů – ADR. Datum citace: 3 / 2014. Dostupné z WWW: <<http://www.mpo.cz/cz/ochrana-spotrebitele/mimosoudni-reseni/>>.

Jak vzhledem k ceně, tak i co se týče rychlosti, se jedná o vhodnou alternativu pro řešení sporů vznikajících při spotřebitelských vztazích.

9 Úprava odpovědnosti za vady dle nového občanského zákoníku

Ačkoliv je tato práce zaměřena na původní úpravu odpovědnosti za vady platnou do konce roku 2013, nelze zajisté opomenout úpravu dle nového občanského zákoníku a změny, které přináší. Vzhledem k tomu, že NOZ do velké míry recipuje úpravu původního občanského zákoníku, obchodního zákoníku a dalších předpisů, je mnoho věcí z OZ relevantní i pro novou právní úpravu. Je tedy vhodné, zaměřit se zejména na nejdůležitější změny, které nová úprava přináší.

První a nejzásadnější změna, kterou NOZ přináší, je unifikace právní úpravy v občanském zákoníku. Je tedy odstraněna dualita úpravy dle občanského a obchodního zákoníku a do NOZ byla inkorporována ustanovení z obou zákoníků. Zákon na ochranu spotřebitele zůstává v platnosti a dále doplňuje úpravu nového občanského zákoníku v případě odpovědnosti za vady vznikající při spotřebitelských smlouvách.

Nový občanský zákoník zachovává víceúrovňovou konstrukci odpovědnosti za vady. Pokud se tedy opět zaměříme na kupní smlouvu, bude úprava rozdělena následovně:

- Obecná úprava odpovědnosti za vady je upravena v ustanoveních § 1914 a násl.
- Odpovědnost za vady v případě kupní smlouvy je v ustanoveních § 2099 a násl.
- Odpovědnost za vady při prodeji zboží v obchodě je pak v ustanoveních § 2165 a násl.

- Dále se opět uplatňují ustanovení o spotřebitelských smlouvách v § 1810 a násl.

Úprava kupní smlouvy je k obecné úpravě ve vztahu speciality. Nově je však úprava kupní smlouvy pro koupi movité věci komplexnější a NOZ používá jako hlavní kritérium pro rozlišení práv kupujícího z vadného plnění intenzitu porušení smlouvy.

Důležité je tedy hledisko, jestli je vadné plnění podstatným porušením smlouvy či nikoliv. Co se týče úpravy lhůt, u skrytých vad je nyní dle § 2112 oproti obecné úpravě odchylka, kdy je zákonná odpovědnost prodloužena na dvě léta po odevzdání věci. Ke zmeškání lhůty pro uplatnění práv pak dle vzoru ObchZ soud obecně přihlédne jen při namítnutí marného uplynutí této lhůty prodávajícím.

Kromě obecných ustanovení o koupi NOZ obsahuje i zvláštní úpravu pro prodej movitých věcí, nemovitostí a závodů.⁸⁴ Pojednání o vzájemné interakci dalších speciálních ustanovení by však již bylo nad rámec této práce. V rámci oddílu týkajícího se koupě jsou nadále uvedena zvláštní ustanovení řešící prodej zboží v obchodě. Zde je velmi důležitou změnou, jak již bylo ostatně zmíněno výše, to, že NOZ při prodeji zboží v obchodě nadále nepoužívá hledisko shody s kupní smlouvou, které zvýhodňovalo kupujícího (srov. § 616 odst. 3 OZ) a nahrazuje ho jakostí při převzetí. Možnost dodání nového zboží (výměny) může pak dle § 2169 NOZ kupující požadovat, pokud to není vzhledem k povaze vady nepřiměřené.

Před tím, než se dostanu k dalším změnám, které dosud nebyly v diplomové práci popsány, bych alespoň ve stručnosti rád nastínil systém úpravy odpovědnosti za vady dle NOZ podle úrovně obecnosti. V rámci toho lze také rozpoznat další změny, které NOZ přináší.

9.1 Obecná úprava odpovědnosti

Dle § 1916 je vadným plněním zejména, pokud dlužník:

- poskytne předmět plnění, který nemá stanovené nebo ujednané vlastnosti
- neupozorní na vady, které předmět plnění má, ač se při takovém předmětu plnění obvykle nevyskytují

⁸⁴ TICHÝ, Luboš a Miloš KOCÍ. Spotřebitelská kupní smlouva. Praha: Centrum právní komparatistiky, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2013, 143 s. ISBN 978-80-87488-12-6. s. 36

- ujistí věřitele v rozporu se skutečností, že předmět plnění nemá žádné vady, anebo že se věc hodí k určitému užívání
- zcizí cizí věc neoprávněně jako svoji

Zcizení cizí věci je zcela novým důvodem vadného plnění. Nepravdivé ujištění věřitele, že věc nemá vady či že se hodí k určitému účelu, je pak nově zařazeno již v obecné úpravě (dříve bylo upraveno v ustanoveních o kupní smlouvě).

Práva z odpovědnosti za vady jsou opět rozlišena dle hlediska, jestli se jedná o vady odstranitelné, či neodstranitelné. U odstranitelných vad má kupující nárok na opravu věci či doplnění toho, co chybí, anebo přiměřenou slevu z ceny. U neodstranitelných vad bránící řádnému užívání věci má kupující právo na přiměřenou slevu z ceny, nebo odstoupení od smlouvy.

Stejně jako u OZ je zaručeno zachování práva na náhradu škody, je zde však nastavena subsidiarita, kdy se má poškozený primárně domáhat nápravy uplatnění práv z odpovědnosti za vadné plnění, a teprve kde toto nelze, je možnost se domáhat nápravy jiným způsobem.⁸⁵

9.2 Úprava odpovědnosti u koupě movité věci

Jak jsem již zmínil v části pojednávající o vadách, nový občanský zákoník zde oproti původní úpravě OZ nově používá rozlišení, zda vadné plnění znamená porušení smlouvy podstatným způsobem, či nikoliv.

V případě podstatného porušení smlouvy má kupující následující možnosti⁸⁶:

- právo na odstranění vady dodáním nové věci bez vady nebo dodáním chybějící věci
- právo na odstranění vady opravou věci

⁸⁵ § 1925 NOZ

⁸⁶ § 2106 odst. 1 NOZ

- právo na přiměřenou slevu z kupní ceny
- právo na odstoupení od smlouvy

Dle § 2106 odst. 2 NOZ si může kupující zvolit, jakým způsobem chce, aby byla vada vyřešena. Provedenou volbu nemůže kupující měnit bez souhlasu prodávajícího. Pokud si ovšem kupující jako řešení zvolí opravu, která se později ukáže jako nemožná či není provedena v přiměřené lhůtě, může požadovat místo odstranění vady přiměřenou slevu z kupní ceny, nebo od smlouvy odstoupit.⁸⁷

V případě nepodstatného porušení smlouvy zákon stanoví možnost nápravy vady odstraněním, nebo přiměřenou slevou z ceny. Pokud prodávající vadu věci včas neodstraní, nebo to odmítne, může kupující požadovat slevu z kupní ceny, anebo může od smlouvy odstoupit. Volbu mezi těmito způsoby řešení vady však nemůže měnit bez dohody s prodávajícím.⁸⁸

Nová jsou ustanovení § 2108 až § 2110. Podle § 2108 NOZ do odstranění vady, nemusí kupující platit část kupní ceny odhadem přiměřeně odpovídající jeho právu na slevu. Následující paragraf pak stanoví povinnost kupujícího vrátit prodávajícímu na jeho náklady věc původně dodanou při dodání nové věci. § 2110 NOZ pak vylučuje odstoupení od smlouvy či výměnu věci za novou, pokud kupující nemůže věc vrátit v tom stavu, v jakém ji obdržel. Výjimkami jsou:

- ke změně stavu věci došlo v důsledku prohlídky za účelem zjištění vady
- kupující věc použil ještě před objevením vady
- kupující nezpůsobil nemožnost vrácení věci v nezměněném stavu svým jednáním anebo opomenutím
- kupující prodal věc ještě před objevením vady, spotřeboval ji, a nebo ji při obvyklém použití pozměnil

⁸⁷ § 2106 odst. 2 NOZ

⁸⁸ § 2104 odst. 3 NOZ

9.3 Úprava odpovědnosti při prodeji zboží v obchodě

Hlavní změnou NOZ oproti původní právní úpravě v OZ je již výše zmíněné nahrazení pojmu shoda s kupní smlouvou hlediskem jakosti při převzetí. Vadné plnění je takové, které nesplňuje požadavky na jakost při převzetí.

Prodávající kupujícímu odpovídá za to, že věc nemá při převzetí vady. Zejména odpovídá za to, že věc:⁸⁹

- má vlastnosti, které si strany ujednaly, a pokud tak neudělaly, tak věc má vlastnosti, které prodávající nebo výrobce popsal nebo které kupující očekával s ohledem na povahu zboží a na základě jejich reklamy
- se hodí k účelu, který pro její použití prodávající uvádí, nebo ke kterému se věc tohoto druhu obvykle používá
- odpovídá jakostí nebo provedením smluvenému vzorku nebo předloze, pokud tyto byly určeny k posouzení jakosti
- je v odpovídajícím množství, míře nebo hmotnosti
- vyhovuje požadavkům právních předpisů.

Pokud se vada projeví v průběhu šesti měsíců od převzetí, má se stejně jako v OZ za to, že byla vadná již v okamžiku převzetí.

Možné nápravné prostředky, které má kupující k dispozici, jsou tyto:⁹⁰

- dodání nové věci či výměna součásti, není-li to vzhledem k povaze vady nepřiměřené. Toto platí i pro případ odstranitelné vady, pokud není věc možné pro opakovaný výskyt vady po opravě či větší počet vad používat.
- odstoupení od smlouvy, pokud není možné dodání nové věci či výměna součástky. Toto platí i pro případ odstranitelné vady, pokud není věc možné pro opakovaný výskyt vady po opravě či větší počet vad používat.

⁸⁹§ 2161 odst. 1 písm. c NOZ

⁹⁰ § 2169 NOZ

- pokud je vzhledem k povaze vady odstoupení od smlouvy neúměrné, zejména lze-li vadu odstranit bez zbytečného odkladu, má kupující nárok na odstranění vady
- přiměřená sleva, pokud kupující neodstoupí od smlouvy či neuplatní právo na výměnu věci. Toto platí i v případě, když kupující nemůže dodat novou věc bez vad, vyměnit její součást nebo věc opravit.

Z výše zmíněného je tedy zjevné, že se obecně snaží NOZ o naplnění původní smlouvy mezi kupujícím a prodejcem a preferuje řešení vad jejich odstraněním.

9.4 Další změny NOZ oproti původní právní úpravě v OZ

Ačkoliv je úprava odpovědnosti za vady v novém občanském zákoníku do značné míry podobná úpravě v OZ a ObchZ, jsou vyjma v této diplomové práci již výše uvedených novinek ještě další změny, které bych rád zdůraznil a to i s ohledem na některé typické nejasnosti. V médiích se například objevila informace, že již nebude platit záruční lhůta v délce 24 měsíců, či nebude existovat záruční doba. Toto se zajisté nezakládá na pravdě a podobných nedorozumění bylo více. Vzhledem k rozsahu práce se zaměřím pouze na z mého pohledu nejdůležitější změny při prodeji zboží v obchodě.

Prvním je větší důraz na informovanost spotřebitele. Nově je § 1811 stanovena informační povinnost podnikatele vůči spotřebiteli, který je ještě před jakýmkoliv závazným úkonem povinen sdělit spotřebiteli informace ohledně své identifikace, zboží, jeho ceny, poplatků, platby, práva spojená se zbožím a reklamací či dobu trvání a možnost ukončení závazku. Taxativní výčet se ovšem nevztahuje na smlouvy uzavírané za účelem vyřizování záležitostí každodenního života. Příkladem důležitosti informační povinnosti prodávajícího je situace, kdy podnikatel spotřebitele neinformuje o možnostech odstoupení od smlouvy. V tom případě má spotřebitel pro odstoupení od smlouvy k dispozici lhůtu v trvání jednoho roku a čtrnácti dnů ode dne, kdy lhůta počala běžet.

NOZ dále zkracuje lhůtu pro navrácení všech peněžních prostředků spotřebiteli, který odstoupil od smlouvy uzavřené distančním způsobem z 30 na 14 dnů oproti OZ.

U distančních smluv musí prodávající nadále potvrdit přijetí objednávky, nově má ale i větší informační povinnosti. Jak již bylo zmíněno výše, při odstoupení od smlouvy je oproti OZ zachována lhůta i pokud spotřebitel 14 den lhůty předal tento svůj právní úkon například poštovnímu přepravci.

Za účelem ochrany slabší strany upravuje NOZ též tak zvané překvapivé klauzule. Prohlašuje za neúčinná ta ustanovení obchodních podmínek, která druhá strana nemohla rozumně očekávat. Výjimkou je situace, kdy druhá smluvní strana takové ustanovení výslovně přijala. Praktické aspekty s tím spojené ukáže až praxe.

Jednou z posledních zajímavých změn je běh záruční lhůty při výměně věci v rámci uplatnění záruční odpovědnosti za vady. V platné právní úpravě začala při výměně zboží běžet záruční doba znovu od převzetí nové věci.⁹¹ NOZ již podobné ustanovení neobsahuje a lhůta pro uplatnění záruky za jakost běží od odevzdání věci.⁹² Nově tedy dle mého názoru již po výměně zboží nepoběží nová lhůta a odstraňuje se tím určitá možnost cyklení záručních lhůt, o kterém jsem se zmiňoval v předešlém textu.

Závěr

Oblast odpovědnosti za vady je zajisté velmi zajímavé téma, které se týká každého z nás. Úprava odpovědnosti za vady dle občanského zákoníku (zákon č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů, platný do konce roku 2013) je značně roztříštěná a místy nejednoznačná. Jedním z důvodů může být jistě také potřeba implementace evropského práva týkající se ochrany spotřebitelů, které do české právní úpravy silně zasahuje. Uplatňování odpovědnosti za vady v praxi z těchto důvodů může činit určité problémy a složitost právní úpravy umožňuje méně poctivým prodejcům této situace využívat ve svůj prospěch. Během svého dlouhého vývoje bylo nicméně pomocí rozhodovací praxe soudů mnoho otázek týkajících se odpovědnosti za vady vyjasněno. Větší

⁹¹ § 627 odst. 1 OZ

⁹² § 2115 NOZ

informovanosti a edukaci spotřebitelů se dále věnují organizace zabývající se ochranou spotřebitelů. S novým občanským zákoníkem (zákon č. 89/2012 Sb.) dochází opět k určitým změnám, z nichž nejdůležitější je podle mého názoru větší koncentrace úpravy odpovědnosti za vady do tohoto zákoníku. Mnoho věcí přesto zůstává podobných, a tak se domnívám, že zpětný pohled na původní úpravu odpovědnosti za vady bude potřebný i nadále. Z tohoto důvodu bych byl rád, aby má práce sloužila také k určitému zachycení původní úpravy odpovědnosti za vady těsně před tím, než došlo k rekodifikaci občanského práva. To je důležité zejména také s ohledem na přechodná ustanovení NOZ, kdy bude mnoho právních vztahů vzniklých před účinností nového občanského zákoníku nadále třeba posuzovat podle původní právní úpravy OZ. Typicky se bude jednat například o práva z vad zboží zakoupeného ještě před nabytím účinnosti NOZ. Dalším cílem mé práce bylo samozřejmě také v relevanci na původní právní úpravu ukázat důležité změny, které nastávají v souvislosti s NOZ.

Možnosti, které nám dává právo, a samotné uplatnění práv bývají mnohdy dvě odlišné věci. V případě odpovědnosti za vady to dle mého názoru platí dvojnásob. Většina lidí totiž není ochotna dovést běžný spotřebitelský spor až k soudnímu řešení. I když jsem v práci zmiňoval různé možnosti řešení spotřebitelských sporů včetně těch alternativních, soudní cesta může být často ta jediná, jak se při vážném sporu domoci svých práv. Toho jsou si samozřejmě vědomi i méně poctiví prodejci a mohou se snažit zdrženlivosti běžných kupujících zneužívat. Ačkoliv se problematikou ochrany spotřebitelů zabývá více organizací a na internetu je mnoho volně přístupných informací, detailnější ucelený pohled na oblast odpovědnosti za vady už lehké získat z těchto zdrojů není. Byl bych tedy rád, aby má práce vyjma teoretického právního pojednání a analýzy odpovědnosti za vady poskytla čtenáři i komplexnější pohled na odpovědnost za vady.

Seznam použité literatury

Monografie

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 829 s. ISBN 978-80-7380-413-8.

BEZOUŠKA, Petr a Lucie PIECHOWICZOVÁ. Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2013, 375 s. ISBN 978-80-7263-819-2.

BOGUSZAK, Jiří, Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. Teorie práva. Praha: ASPI Publishing, 2001

BREJCHA, Aleš. Odpovědnost v soukromém a veřejném právu. 1. vyd. Praha: Codex Bohemia, 2000, 417 s. ISBN 80-85963-92-2.

DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Karel BERAN, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Dita FRINTOVÁ, Petr LIŠKA, Alena MACKOVÁ, Monika PAUKNEROVÁ, Stanislav PLÍVA, Josef SALAČ, Petr ŠUSTEK, Alexandr THÖNDEL, Michal TOMÁŠEK, Alena WINTEROVÁ a František ZOULÍK. Občanské právo hmotné. Praha: Wolters KLUWER ČR, 2013, 429 s. ISBN 978-80-7478-326-5.

KNAPPOVÁ, Marta. Povinnost a odpovědnost v občanském právu. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, 319 s. ISBN 80-86432-55-6.

MASTELA, Martin. Občanský zákoník v dotazech a odpovědích, k 1. 6. 2011: komentář formou otázek a odpovědí: příklady z judikatury a z praxe: související zákony č. 116/1990 Sb. a č. 72/1994 Sb. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011, 695 s. ISBN 978-80-7263-682-2.

SELUCKÁ, Markéta. Koupě a prodej: nový občanský zákoník, společná evropská právní úprava prodeje. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, 245 s. ISBN 978-80-7400-471-1.

SELUCKÁ, Markéta. Ochrana spotřebitele v soukromém právu. 1. vyd. Praha: Beck, 2008, XV, 134 s. ISBN 978-80-7400-037-9.

ŠTOVÍČEK, Jan a Josef VRABEC. Kupní smlouvy. 1. vyd. Praha: Prospektrum, 2000, 159 s. ISBN 80-7175-081-6.

ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, Marta ŠKÁROVÁ a Milan HULMÁK. Občanský zákoník: komentář. 1. vyd. Praha: Beck, 2008, XVI, 1221 s. ISBN 978-80-7400-004-1.

ŠVESTKA, Jiří, Jiří SPÁČIL, Marta ŠKÁROVÁ a Milan HULMÁK. Občanský zákoník: komentář. 2. vyd. Praha: Beck, 2009, 2 sv. ISBN 978-80-7400-108-6.

ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Dita MELICHAROVÁ, Ondřej FRINTA, Tomáš POHL, Petr LIŠKA, Ivana MRÁZOVÁ, Michaela ZUKLÍNOVÁ a Květoslav RŮŽIČKA. Občanské právo hmotné. 5., jubilejní a aktualiz. vyd. Praha: Wolters KLUWER ČR, 2009, 550 s. ISBN 978-80-7357-473-4.

ŠVESTKA, Jiří. Odpovědnost za vady podle československého socialistického práva. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1976, 279 s.

TICHÝ, Luboš a Miloš KOCÍ. Spotřebitelská kupní smlouva. Praha: Centrum právní komparatistiky, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2013, 143 s. ISBN 978-80-87488-12-6.

TOMANČÁKOVÁ, Blanka. Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady. 2. vyd. Praha: Linde, 2011, 203 s. ISBN 978-80-7201-864-2.

Odborné články

MAREK, Karel. Povinnosti prodávajícího z kupní smlouvy. Právní fórum. 7122010592-602, s. 592-602.

POHL, Tomáš. Odpovědnost za vady plnění u kupní smlouvy podle občanského zákoníku. Právní rádce. 1412006-.

POHL, Tomáš. Odpovědnost za vady plnění u kupní smlouvy podle obchodního zákoníku. Právní rádce. 1422006-.

SELUCKÁ, Markéta. Ochrana spotřebitele v navrhovaném občanském zákoníku. Právní rozhledy. 17102009364-368, s. 364-368.

SELUCKÁ, Markéta. Ochrana spotřebitele: nenápadná změna se zásadními dopady. Právní rozhledy. 18142010513-517, s. 513-517.

Zákony (ve znění platném dle pozdějších předpisů, resp. znění platné do rekonstrukce NOZ k 1. 1. 2014)

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 513/ 1991 Sb., obchodní zákoník

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele

Zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku

Zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. 33 Odo 473/2001

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2004, sp. zn. 32 Odo 976/2002

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 7. 2006, sp. zn.33 Odo 1314/2005

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2008, sp. zn. 33 Odo 897/2006

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 08. 2010, sp. zn. 32 Cdo 1040/2009

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 10. 2013, sp. zn. 33 Cdo 2641/2012

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 25. 5. 1977, sp. zn. 10 Co 70/77

Webové stránky

Common European Sales Law. Datum přístupu: 5 / 2014. Dostupné z WWW:
<http://ec.europa.eu/justice/contract/cesl/index_en.htm>.

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů –
ADR. Datum citace: 3 / 2014. Dostupné z WWW:

<<http://www.mpo.cz/cz/ochrana-spotrebitele/mimosoudni-reseni/>>.

Resumé

Odpovědnost za vady v občanském právu

Diplomová práce se zabývá problematikou odpovědnosti za vady v občanském právu se zaměřením na prodej zboží v obchodě. Základem analyzované právní úpravy je občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších předpisů), který je doplněn dalšími relevantními předpisy soukromého a veřejného práva. S ohledem na novou právní úpravu účinnou od 1. 1. 2014 je také věnován prostor novému občanskému zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.) se zaměřením na hlavní změny, které nová právní úprava přináší.

Cílem práce je popsat a analyzovat oblast odpovědnosti za vady, jejího uplatnění a praktických aspektů s tím spojených. Práce čerpá ze stávající literatury a tam, kde je to vhodné, používá pro doplnění celkového obrazu i klíčovou relevantní judikaturu.

Práce je rozčleněna na devět částí, ve kterých se zabývám různými aspekty odpovědnosti za vady. První část uvádí čtenáře do problematiky občanskoprávní odpovědnosti, popisuje její základní klasifikaci a zařazuje odpovědnost za vady. V druhé části se zmiňuji o relevantní právní úpravě odpovědnosti za vady a právních předpisech, které se jí dotýkají. Ve třetí části se již věnuji samotné odpovědnosti za vady u věcí přenechaných za úplatu, jejímu systému a klasifikaci vad. Čtvrtá část pak pojednává o zvláštní právní úpravě u prodeje zboží v obchodě.

Další části se zaměřují na různé aspekty odpovědnosti za vady. Pátá si bere za cíl popsat vznik odpovědnosti za vady. Šestá část analyzuje formy odpovědnosti a ukazuje rozdíl mezi zákonnou a záruční odpovědností. Sedmá část se věnuje právním důsledkům spojeným s odpovědností za vady pro obecnou úpravu a při prodeji zboží v obchodě. Osmá část se věnuje již samotnému uplatnění práv z odpovědnosti za vady, potřebným náležitostem a reklamaci. Tato část se také zmiňuje o možnostech řešení odpovědnosti za vady soudní cestou a alternativními způsoby řešení. Závěrečná část se pak věnuje úpravě odpovědnosti za vady podle nového občanského zákoníku a popisu hlavních změn spojených s novou právní úpravou.

Abstract

Liability for Defects in Civil Law

The goal of my thesis is to analyze the legal institute of liability for defects in the Czech Civil Law. The main focus is on the Civil Code, complemented by other relevant regulations in the area of liability for defective goods. Due to a major new private law codex that will replace the current Civil Code starting year 2014, thesis also includes new legislation overview and its comparison to the old one.

The goal of this paper is to both describe and analyze the issues regarding the liability for defect, its impact and practical aspects related to it. My work draws from current literature and for a better overview of the matter also presents some judicial cases dealing with liability for defects.

Thesis is divided into several parts, each dealing with different aspect of liability for defects. First part introduces a reader into civil liability in general and describes its systematics. Next part deals with a current legislation that regulates a civil liability. Third part already goes through the liability for defects and its different dimensions. Fourth part focuses on liability for defects in relation to consumers.

In the next section thesis describes different aspects of liability for defects. How the liability for defects is established is a content of the fifth part. The next part shows different forms of liability for defects. In part number seven, paper deals with legal consequences connected to general liability for defects and special regulation regarding sales contracts with consumers. Eight part describes how a liability is realized and the legal requirements. It also outlines the judicial solution and alternative dispute resolutions. Final last part shows the new Civil Code regulation of liability for defects and the main changes that it will bring.

Seznam klíčových slov

Odpovědnost za vady

Liability for Defects

Ochrana spotřebitele

Consumer Protection